

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY
V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní
Katedra společenských věd

Policista jako oběť

Diplomová práce

The police officer as a victim

Diploma thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
doc. JUDr. Mgr. Joža Spurný Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Bc. David Jiroud

Praha
2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Poděbradech, dne 10. 03. 2024

Bc. David Jiroud

Anotace

Práce se zabývá interakcemi v profesionální činnosti policistů, které mohou v jejich psychice vzbudit pocit oběti. Práce je rozdělena do dvou hlavních částí: na teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou definovány pojmy týkající se obětí a viktimologie. Dále se zaměřuje na specifickou situaci policisty jako potenciální oběti. Jsou zde popsány faktory, které mohou vést k pocitům oběti, a také postavení policisty ve společnosti. Praktická část práce obsahuje výzkumné šetření. Cílem je identifikovat situace, ve kterých se policisté cítí jako oběti. Dotazníkové šetření je použito k analýze dat. Na základě výsledků jsou navržena doporučení pro praxi, která by mohla pomoci snížit riziko, že policisté budou vnímat sebe sama jako oběti.

Klíčová slova

Viktimologie * stres * zátěžová situace * psychologická pomoc * policista * intervence * šikana * oběť * vyšetřování

Annotation

The thesis deals with the interactions in the professional activities of police officers that can cause a sense of victimhood in their psyche. The thesis is divided into two main parts: theoretical and practical. In the theoretical part, the concepts related to victims and victimology are defined. It also focuses on the specific situation of the police officer as a potential victim. The factors that can lead to victim feelings are described, as well as the position of the police officer in society. The practical part of the thesis includes a research investigation. The aim is to identify situations in which police officers feel like victims. A questionnaire survey is used to analyse the data. Based on the results, recommendations for practice are suggested that could help reduce the risk of police officers perceiving themselves as victims.

Keywords

Victimology * stress * stressful situation * psychological help * police officer * intervention * bullying * victim * investigation

OBSAH

Úvod:.....	6
1 Oběť.....	7
1.1 Oběť pohledem kriminalistiky.....	7
1.2 Oběť pohledem českého právního řádu.....	8
1.3 Oběť pohledem viktimologie.....	9
1.3.1 Histotir viktimologie.....	10
1.3.2 Typologie oběti podle viktimologie.....	11
1.3.3 Viktimizace.....	13
1.3.4 Újma v procesu vitimizace.....	14
1.3.5 Psychologický vliv trestného činu na oběť a proces prožívání.....	16
1.3.6 Viktimogenní faktory.....	17
2 Policista.....	20
2.1 Organizace policejního sboru.....	20
2.2 Charakteristika policejní profese.....	21
2.3 Zátěžové situace a stres u policie.....	23
2.3.1 Psychika v zátěžových situacích.....	24
2.4 Posttraumatická stresová porucha.....	25
3 Viktimogenní situace v policejní profesi.....	27
3.1 Mobbing a bossing.....	27
3.2 Vyšetřování závažné trestné činnosti.....	30
3.3 Zásah proti pachateli.....	31
3.3.1 Použití donucovacího prostředku.....	32
3.3.2 Použití střelné zbraně.....	33
4 Psychologická pomoc policistům.....	35
4.1 Péče o duševní zdraví.....	35
4.2 Psychologická pomoc.....	36
4.2.1 Krizová intervencve.....	36
4.2.2 Další možnosti psychologické péče.....	37
5 Praktická část.....	39
5.1 Vytyčení výzkumného problému a cíle diplomové práce.....	39
5.2 Použitá výzkumná metoda.....	40
5.2.1 Kvantitativní metoda.....	40
5.3 Sběr dat.....	41

5.3.1	Výběr respondentů	41
5.3.2	Struktura dotazníku.....	42
5.4	Vyhodnocení dotazníkového šetření	43
5.5	Vyhodnocení praktické části	53
6	Závěr.....	58
7	Seznam literatury	60
8	Seznam použitých obrázků.....	64
9	Seznam příloh.....	65

ÚVOD:

Diplomová práce na téma „Policista jako oběť“ byla vybrána záměrně, jelikož autor sám pracuje jako policista. Objektivně lze říci, že za dobu dosavadní praxe měl autor štěstí a situací, kdy by se cítil jako oběť, moc nebylo. V okolí jsou však kolegové, kteří toto říct nemohou. V diplomové práci by autor rád upozornil na problém, který je dle jeho názoru, a to především ze stran široké veřejnosti a médií, bagatelizován a přehlížen. Ostatně není se čemu divit, přeci jenom každý policista by měl být ostřílený profesionál, který ke každodenním problémům, spojeným s výkonem jeho profese, přistupuje s chladnou hlavou a neochvějnou jistotou podpořenou Českým právním řádem. Problémy, konflikty a krizové situace, které musí řešit na každodenní bázi, se jej netýkají, jelikož se to přeci neděje přímo jemu. Bohužel toto tvrzení nemůže být již více vzdáleno pravdě. Každý policista je přeci také občan a po dobu mimo výkon služby i „civil“. Pomineme-li skutečnost, že se stejně jako každý druhý musí potýkat a vypořádávat s mezivztahovými a osobními problémy, tak je tu právě i ta skutečnost, že policista je také jenom člověk a mnohdy jej konflikty, které právě řeší, zasáhnou více než by si i on sám přál. Nemluvě o tom, že velmi často musí policista k vyřešení krizové situace použít oprávnění, která jsou spojena se zásahem do práv a svobod lidí. Ve chvíli, kdy policista využije svých oprávnění, dochází k omezení osobní svobody jednotlivce, k újmě na zdraví a v nejkrajnějších případech i ke ztrátám na životě. K výkonu služby policisty a k výše uvedenému se hodí uvést, že s velkou mocí přichází i velká zodpovědnost. Právě ta zmíněná zodpovědnost, kterou na sebe každý policista bere pokaždé, když jde do služby a dojde na výše uvedená oprávnění, nás přivádí k následným otázkám, zda bylo užití oprávnění v rámci zákona, zda to nešlo vyřešit jinak a co si o tom bude myslet vedení, kolegové, případně kontrolní orgány. Tyto otázky jsou následně spojeny s prožíváním pocitů korespondujících s pocity oběti.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část práce je zaměřena na zodpovězení a vymezení základních pojmů. Zejména pak na pojem oběť, a to jak ji vnímá kriminalistika a český právní systém. Je

vymezeno, jaké pocity jsou typické pro oběť, před tím než se stane obětí a co následuje po té. Dále je představena viktimologie jako samostatná vědní disciplína zabývající se naukou o obětech. Dále je v teoretické části vymezeno postavení policisty a jeho oprávnění a představeny vybrané situace z profesní praxe, při kterých se policista může dostat do role oběti. V neposlední řadě se autor zaměřil na poskytování pomoci a její dostupnost policistům, kteří se v roli oběti ocitli.

Praktická část diplomové práce se zabývá hlavní výzkumnou otázkou, a to jaké interakce v profesionální činnosti policisty mohou být zdrojem vzniku pocitů oběti v jeho psychice a proč? K získání odpovědi poslouží dotazníkové šetření, které je jednou z metod kvantitativního výzkumu. Poznatky získané dotazníkovým šetřením jsou následně komparovány s poznatky z teoretické části, přičemž cílem je odpovědět si na hlavní výzkumnou otázku. Dalším cílem diplomové práce je navrhnout možné doporučení pro praxi, zaměřené na maximální eliminaci vzniklých pocitů oběti.

1 OBĚŤ

Ústředním tématem diplomové práce je policista a oběť. V úvodních kapitolách je definován základní pojem oběť. Je definováno, jak je oběť vnímána z pohledu kriminalistiky a legislativy České republiky. Na oběť lze nahlížet mnoha pohledy, nicméně nejrozšířenější jsou dva. Užším pohledem zjišťujeme, že oběť je fyzická osoba, která spácháním trestného činu proti její osobě byla tímto přímo poškozena. Rozšířený pohled na věc do role oběti zahrnuje i osoby blízké, které újmu způsobenou oběti prožívají jako by byla způsobena přímo jim.

1.1 OBĚŤ POHLEDEM KRIMINALISTIKY

Kriminalistika se zabývá obětí víceméně pouze v rámci odhalování a vyšetřování trestných činů. V kriminalistice jde o oběť spíše jen jako objekt, který je důležitým nositelem relevantních stop, důležitých pro odhalení pachatele spáchaného trestného činu. Na podkladě zjištěných informací pak vypracovává vyšetřovací postupy a metody vedoucí k usvědčení pachatele. J. Musil definuje oběť jako fyzickou osobu, která utrpěla v souvislosti se spácháním trestného činu újmu na životě, na zdraví, na majetku, na svobodě, na cti nebo na jiných osobních

právech¹. Pohled kriminalistiky je tedy dosti úzce zaměřený a poté, co s obětí skončí v rámci vyšetřování trestného činu, již s ní nadále nepracuje. Obětí od začátku do konce se zabývá věda vycházející z forenzní psychologie, která se nazývá viktimologie, této bude věnován prostor podrobněji v následujících kapitolách.

1.2 OBĚŤ POHLEDEM ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU

Trestní řád a trestní zákoník vykládají pojem oběť jako poškozeného. Na první pohled by se mohlo zdát, že jsou si tyto pojmy rovny a jedná se o synonyma, nicméně opak je pravdou. Obětí může být kdokoliv, kdo se jako oběť cítí, tedy každý kdo prohlásí, že mu protiprávním jednáním byla způsobena újma. Kdežto poškozeným v trestním řízení může být pouze ten, komu byla trestním činem způsobena újma na jeho právech.

Primárními zákony, které řeší problematiku oběti, jsou zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen trestní řád) a zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník (dále jen trestní zákoník). Tyto dva zákony se obětí zabývají spíše okrajově a jsou na oběť zaměřeny pouze jako na poškozeného. Oba zákony ale odkazují na jinou právní normu, a to na zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (dále jen zákon o obětech). Zákon o obětech definuje oběť v § 2 odst. 2, „obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena škoda nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil nebo měl obohatit“². Definice podle zákona o obětech se tedy vztahuje na každého, kterému byla v důsledku protiprávního jednání způsobena újma, nevyjímaje policistu. V následujících odstavcích výše uvedeného paragrafu je obecná definice oběti obohacena o pojem zvlášť zranitelná oběť. Do této kategorie spadají osoby mladší 18 let, osoby vysokého věku, nebo postižené, a dále oběti vyjmenovaných trestných činů.

¹ MUSIL, Jan, 2001. Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie. Praha: Policejní akademie České republiky. ISBN 80-725-1080-0.

² Zákon č. 45/2013 Sb., *zákon o obětech trestných činů* v posledním znění

Zákon o obětech trestných činů přiznává osobám, které byly poškozeny protiprávním jednáním zvláštní postavení, a to jakým způsobem má být s takovou osobou zacházeno a jak s takovou osobou jednat. Podle zákona o obětech má oběť protiprávního jednání, mimo jiné, právo na náhradu škody, která mu byla způsobena, kdy tím je myšlena škoda jak hmotná, tak i nehmotná. Oběť má právo na právní pomoc a poskytování právních informací, a zejména má právo na bezplatnou odbornou pomoc. Odbornou pomocí, ve znění zákona o obětech, se rozumí psychologické a sociální poradenství, které je oběti poskytováno zcela zdarma po celou dobu trestního řízení, nebo do doby, dokud to vyžaduje její účel.

V České republice byl zákon o obětech přijat v roce 2013, a to po té co Evropský parlament přijal směrnici č. 32012L0023, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV. Do té doby se pojem oběť vyskytoval pouze v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Již z názvu je patrné, že tento zákon si dává za cíl pouze zajistit finanční pomoc obětem trestných činů, ale dále se již nezabývá otázkou sekundární viktimizace, ke které bohužel často docházelo. To se právě změnilo až přijetím zákona o obětech³.

1.3 OBĚŤ POHLEDEM VIKTIMOLOGIE

Viktimologie je samostatná vědní disciplína zabývající se naukou o obětech. Diplomová práce se bude zabývat takzvanou trestní viktimologií (*penal victimology*), jelikož na rozdíl o všeobecné viktimologie, přesněji na pomoc zaměřené viktimologie (*assistance-oriented victimology*), se nezabývá oběťmi válek, přírodních katastrof, případně dopravních nehod⁴. Název viktimologie vznikl složením dvou slov latinského *victima* – oběť a řeckého *logos* – věda. Jako samostatná věda se viktimologie vyvinula částečně z kriminologického poznání

³ VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-4849-8.

⁴ HOLOMEK, Jaroslav. Viktimológia: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Slovenské učebnice. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-446-6.

o oběti a částečně z forenzní psychologie. Podle definice L. Čírtkové je to věda, která „zkoumá vědeckým způsobem oběti trestných činů. Zajímá ji, jakou roli hraje oběť v motivaci pachatele a jakým způsobem se spolupodílí na interakci v průběhu trestného činu.“⁵ Tuto definici dále rozšiřuje kolektiv J. Musil a J. Válková o tvrzení, že se zabývá „způsoby pomoci obětem po trestném činu a možnostmi, jak zabránit viktimizaci potenciálních obětí.“⁶ Viktimologie jako samostatná věda je relativně mladá a vznikla jako odpověď na neustále se zhoršující postavení oběti ve společnosti, ale i před orgány činnými v trestním řízení.

1.3.1 HISTORIE VIKTIMOLOGIE

Jak je uvedeno výše, tak postavení oběti postupně upadalo, což bylo způsobeno přenášením pravomocí vymáhat spravedlnost od oběti na stát, nebo na feudálního pána. Dříve platilo nepsané pravidlo oko za oko, zub za zub. Jinými slovy sama oběť velmi často vymáhala právo na spravedlnost, což bylo postupně potlačováno a té role se zhostil stát/monarchie. Například ve 12. století byl anglickým králem Jindřichem II. vydán dekret, který pojednával o tom, že spáchaný zločin je v prvé řadě mířen proti koruně, nikoliv proti oběti.⁷ Ostatně na těchto základech je postaveno i moderní právo, kde stát vystupuje v roli vyšetřovatele, soudce a exekutora. Reálně se postavením oběti ve společnosti a vůči pachateli před orgány činnými v trestním řízení začala odborná veřejnost zabývat až v polovině 20. století, tedy po skončení dvou světových válek.

Prvním, kdo použil výraz viktimologie, byl izraelský advokát B. Mendelsohna. Poprvé to zaznělo na konferenci Rumunské společnosti pro psychiatrii. Ovšem v odborné literatuře se objevil až v roce 1949 v publikaci *The schow of violence* od amerického psychiatra F. Werthama.⁸ Je pravdou, že jejich společné výzkumy se s postupem času a rozvojem lidského poznání ukázaly jako dosti milné, neboť

⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

⁶ VÁLKOVÁ, Jana, 1998. Oběti trestného činu. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 80-860-0850-9.

⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

⁸ VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-4849-8.

vnímaly oběť spíše jako spolupachatele, nicméně základní kámen byl položen a na tom se již dalo stavět.

V odborné literatuře se uvádí, že viktimologie se jako samostatná vědní disciplína vyčlenila z kriminologie v druhé polovině 20. století. V té době začali odborníci vnímat potřebu ochrany společnosti před kriminálním jednáním. Ruku v ruce s tím šlo nejen zkoumání příčin zločinnosti, ale i zkoumání oběti a její podíl na odhalování pachatelů trestné činnosti a na její následné začlenění zpět do běžného života. Opravdového rozmachu se viktimologii dostalo až v 70. letech 20. století, kdy se v roce 1973 konalo první viktimologické sympozium, a to v izraelském Jeruzalémě. Sympozium zorganizoval Israel Drapkin a od té doby se koná pravidelně každé 3 roky. Během konání již 3. sympozia v roce 1979 v německém Münsteru byla založena Světová viktimologická společnost (World Society of Victimology), která od roku 1982 vydává časopis *The Victimologist* a zároveň se stala konzultantem OSN.⁹ Reakcí na tato sympozia bylo šíření osvěty v podobě periodik, zakládání viktimologických pracovišť a neziskových organizací po celém světě. V roce 1990 bylo založeno Evropské fórum služeb oběti, k němuž se v roce 1996 připojila i Česká republika, kterou zastupuje nezisková organizace Bílý kruh bezpečí.¹⁰

1.3.2 TYPOLOGIE OBĚTI PODLE VIKTIMOLOGIE

Viktimologie, jako každá jiná samostatná vědní disciplína, se snaží ujednotit a zobecnit svůj objekt zkoumání. V této oblasti bylo provedeno spousta výzkumů a bylo nasbíráno velké množství empirických dat, které se vědci snaží utřídit do podobných skupin, což by umožnilo rychlou orientaci v tom množství informací, které jsou aktuálně k dispozici. K sestavení jednotlivých typologií badatelé používají různé pohledy. Hentig využil spíše sociální aspekty oběti, kdy dospěl k 13 skupinám, kdežto Mendelson ve své klasifikaci vycházel ze vztahu oběti a pachatele, respektive z jejich vzájemné interakce. Ve svém zkoumání došel

⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forezní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

¹⁰ VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-4849-8.

k šesti položkové stupnici, která zahrnovala například „zcela nevinnou oběť“, jakožto oběť s nejmenší mírou interakce s pachatelem.

Jak je zmíněno výše, existuje mnoho druhů typologií obětí, ovšem nejpoužívanější a pravděpodobně nejvýznamnější je následující:

- Typologie obětí podle zažitého trestného činu
- Typologie oběti podle reakce na trestný čin
- Typologie oběti podle interakce oběti s pachatelem v době kolem spáchání trestného činu

Poslední zmíněná typologie vychází z poznání egyptského viktimologa E. A. Fattaha, který oběť rozdělil na 5 základních typů, a to sice:

- Zúčastňující se oběť – kriminálnímu jednání předchází vzájemná interakce oběť – pachatel, která výrazným způsobem posiluje motivaci pachatele ke spáchání trestného činu.
- Nezúčastňující se oběť – před kriminálním jednáním nedochází k interakci mezi obětí a pachatelem. Oběť neměla možnost vnímat případné ohrožení dříve, než přímo při činu.
- Provokující oběť – Již z názvu vyplývá, jak vypadá interakce mezi obětí a pachatelem. Oběť významně podcenila nebezpečnost situace, špatně odhadla osobu pachatele a vystavila se tak viktimogenní situaci.
- Latentní oběť – Vyznačuje se přítomností všech viktimogenních faktorů, ovšem role oběti není formálně známa. Latentní oběti se především vyskytují u trestných činů spáchaných mezi příbuznými, případně u činů, kde oběť musí překonávat emocionální překážky, které ji brání skutek oznámit.
- Nepravá oběť – Postavení oběti je získáno nedopatřením, došlo k nešťastné souhře události a osoba se ocitla ve špatný čas na špatném místě.¹¹

¹¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forezní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

1.3.3 VIKTIMIZACE

V úvodních kapitolách mé práce bylo řečeno, že viktimologie je nauka o obětech, viktimizace je tedy proces stávání se obětí. Velmi laickým pohledem by se mohlo zdát, že obětí se člověk stane ve chvíli, kdy je na někom spáchán protiprávní čin a tím to končí, bohužel není tomu tak zcela úplně. Viktimizace je složitý psychologický proces do kterého vstupuje velká spousta proměnných. Z provedených výzkumů je patrné, že újma způsobená pachatelem je pouze prvotním dějem, na který následně navazují další zraňující okolnosti. Může se jednat o nepochopení, netaktní jednání a v mnohých případech i odsouzení z řad přátel, ale i rodiny, v nemalé množině případů může proces viktimizace pokračovat i díky netaktnímu zacházení ze strany orgánů činných v trestním řízení, nebo se bude jednat o přílišnou pozornost ze strany veřejných médií prahnoucích po senzaci. To vše a mnoho dalších faktorů výrazně ovlivňuje psychiku oběti a její schopnost se s rolí oběti vyrovnat. Běžně se v procesu viktimizace rozlišují dvě fáze, nicméně v souvislosti s psychologickým zkoumáním problému, jak se jedinec vyrovnal s prožitou negativní událostí a jemu vzniklou újmou byla zavedena ještě třetí fáze¹²:

- Primární viktimizace – jedná se přímé poškození konkrétním činem, přičemž se jedinec dostává do role oběti protiprávního jednání.
- Sekundární viktimizace – L.Montada (1994, s. 9) ji definuje jako: *„negativní společenské reakce v souvislosti s primární viktimizací, které jsou zažívány jako další porušování legitimních práv nebo nároků obětí“*, přičemž L. Čírtková (2004, s. 117) ji představuje jako *„újmu vznikající v důsledku reakcí formálních instancí sociální kontroly nebo neformálního sociálního okolí“*¹³.
- Terciální viktimizace – *„se označuje jako stav, kdy jedinec není s to se přiměřeně vyrovnat s traumatickou zkušeností, přestože z objektivního*

¹² VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-4849-8.

¹³ VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-4849-8.

hlediska došlo k nápravě či uzdravení a odškodnění. Psychicky se zcela zásadně mění, dochází k nalomení původní životní cesty, např. není schopen navázat na původní pracovní kariéru, mění výrazně životní styl atd. Pozadí terciální viktimizace je třeba hledat ve zvláštnostech osobnostního založení obětí“¹⁴.

1.3.4 ÚJMA V PROCESU VIKTIMIZACE

Během procesu viktimizace, stávání se obětí, dochází u oběti k vytváření určitého druhu újmy neboli ran. Újmu, kterou oběť utrpí lze rozdělit podle toho v jaké fázi viktimizace se oběť nachází. Rozlišujeme tedy primární újmu a sekundární újmu.¹⁵

Primární újma:

- Fyzická
- Finanční
- Emocionální¹⁶

Uvedené rozdělení primární újmy do těchto tří kategorií do značné míry koresponduje s podstatou toho, jak je definován člověk, tedy jako bio-psycho-sociální jednotka. Biologickou část zastupuje fyzická újma způsobená přímým jednáním pachatele. Psychiku představuje emocionální újma a sociální část je vyjádřena finanční újmou.¹⁷ Především emocionální újma představuje velmi obtížně a zdlouhavě řešitelný problém. Příčinou je individualita každého jednotlivce, kdy u každého je prožívána jiným způsobem a projevoována jinými symptomy. Není výjimkou, že oběti, které během viktimizace neutrpěly fyzickou ani finanční újmu, jsou zasaženy hlubokou emocionální ranou. Aktuální výzkumy zaměřené na viktimogenní situaci, vloupání do bytu, potvrzují, že oběti ani tak

¹⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

¹⁵ BREČKA, Tibor A., 2009. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. Psyché (Triton). V Praze: Triton. ISBN 978-80-7387-330-1.

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

¹⁷ BREČKA, Tibor A., 2009. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. Psyché (Triton). V Praze: Triton. ISBN 978-80-7387-330-1.

netrpí materiální újmou, jakožto pocitem ztráty bezpečí, či pocitem narušení intimity.¹⁸

Sekundární újma:

- Pocit nespravedlnosti
- Pocit nedůstojnosti
- Pocit izolace

Sekundární újma je výhradně spojena s psychologickou podstatou. Z názvu je patrné, že k ní dochází během sekundární viktimizace. Pocit nespravedlnosti vzniká především během úkonů orgánů činných v trestním řízení, majících za cíl dopadnout pachatele. Také během soudního projednávání věci a následný verdikt je sto v oběti/poškozeném vzbudit pocit nespravedlnosti. Okolnostmi vedoucími k takovému pocitu mohou být příliš nízké tresty, nedostatek informací v průběhu vyšetřování, nebo jejich opožďování, případně nestandardně dlouhé vyšetřování. Dalším faktorem je fakt, že oběť je pohledem orgánů činných v trestním řízení vnímána pouze jako zdroj informací a ve chvíli, kdy již nemá co do vyšetřování přinést, je o ni ztracen zájem. Pocit nedůstojnosti může být u oběti vyvolán méně empatickým a netaktním jednáním ze strany orgánů činných v trestním řízení, ale i od nejbližšího okolí. Četné výzkumy potvrdily, že valná většina lidí se vyhýbá kontaktu s obětí. Tato skutečnost je vysvětlena tendencí ostatních lidí vnímat oběť jako jakéhosi spolupachatele (mohla si za to sama tím jak byl/a oblečen/á, nebo kde se pohyboval/a atd.). Tímto způsobem „očerňování“ oběti, si ostatní lidé ulevují svému svědomí a vymaňují se tak z prožívání bolesti, jakou cítí oběť. Pocit izolace úzce souvisí s mýtem o spolupodílu viny oběti na jejím neštěstí. Jedná se prožitkový důsledek změn, kterým projdou sociální vazby. Stávající postoj okolí k oběti se změní a dochází k vyhýbání se oběti a podobně. V mnoha případech se může jednat i o to, že ostatní neví jak se s obětí bavit a tak se kontaktu raději vyhnou. Oběť si je takového jednání vědoma a reflektuje jej. Dostává se do stádia,

¹⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

kdy je přesvědčena, že jej prožitá událost z podstaty změnila a že již nikdy nebude jako dřív.¹⁹

1.3.5 PSYCHOLOGICKÝ VLIV TRESTNÉHO ČINU NA OBĚŤ A PROCES PROŽÍVÁNÍ

Psychologický vliv trestného činu na osobu má platnost v obecné rovině, čili nevztahuje se pouze na oběť. Pro oběť představuje viktimizace velmi stresující záležitost, která je zpravidla neočekávaná, nenadálá, svévolná a nepředvídatelná. V podstatě není v lidských silách se na takovou situaci předem připravit a je tedy obtížné se s ní psychicky vypořádat. Proto je viktimizace obětí prožívána jako krize, která přímo ohrožuje samou podstatu její osobnosti a je vykazována emocionální újmou. S tím souvisí změny v psychice a vyvstane pocit zneuctění, ztráta důvěry v sebe sama, ale i okolí a ztráta pocitu autonomie, pro tyto pojmy se mezi psychology vžil výraz „neviditelné rány“²⁰

Prožívání újmy a s tím souvisejících psychických změn má svůj proces a jednotlivé fáze:

- Fáze nárazu/šoku
- Fáze adaptace
- Fáze konečné adaptace

Fáze nárazu je aktuální stresovou reakcí na viktimogenní situaci. Oběť pociťuje zmatení a začne využívat obranné mechanismy, jako je popření situace nebo netečnost. Oběť může ztratit schopnost se srozumitelně vyjadřovat, nebo racionálně uvažovat. V této fázi se mohou vyskytnout dva určité typy chování: expresivní (vnější chování je veselé až rozjitřené, oproti tomu uvnitř oběť pociťuje vztek, zoufalství, strach) a kontrolované (oběť je chladná, strnulá, jakoby nezúčastněná). V adaptační fázi se již vnitřně začíná vyrovnávat s prožitou událostí. V adaptační fázi se může setkat se dvěma způsoby, v prvním je oběť otevřená okolí, diskutuje s ním o svých pocitech a rozebírá svou situaci. V druhém případě se oběť uzavře do sebe a s okolím odmítne jakkoliv komunikovat o svých

¹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forezní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

²⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forezní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

pocitech a prožitém traumatu. Oba dva případy jsou zcela přirozené a dokládají postupnou adaptaci na způsobené trauma. V každém případě je délka adaptační fáze čistě individuální. V konečné fázi adaptace je oběť s traumatem srovnána. Vzpomínky na prožitou situaci ztrácejí emocionální podtext a stávají se součástí ostatních prožitků. S tím přichází fáze psychické reorganizace a návrat do plnohodnotného života. Nicméně je důležité zdůraznit, že oběť prožité trauma nevytěšnila, ale v určité podobě se stalo nevratnou součástí její osobnosti.²¹

1.3.6 VIKTIMOGENNÍ FAKTORY

Pod pojmem viktimogenní faktory si můžeme představit situace, místa ale i určitou denní dobu, se kterými je spojena větší míra nebezpečí a pokud se jim člověk nevyhne, je tu pravděpodobnost, že se stane obětí některého z druhu protiprávního jednání. Tyto skutečnosti se dostaly do hledáčku mnohých odborníků, kteří na základě sběru dat z policejních statistik a jejich následným výzkumem dospěli ke konsenzu, že existují takzvané viktimogenní lokality. Pro viktimogenní lokality je charakteristické, že:

- leží v blízkosti velkých měst s dostupným bydlením pro sociálně slabší lidi, ve kterých bydlí množství svobodných, nezaměstnaných mužů
- jsou dostupné vybudovanou sítí veřejné hromadné dopravy anebo jsou těmito prostředky lehce dostupné,
- jsou sociálně nepřehledné, není jednoduché rozeznat souseda od náhodného návštěvníka,
- ve stále opakujícím se režimu jsou prostory opouštěny svými uživateli, (v denní dobu se jedná o domy a byty, v nočních hodinách zase o provozovny a kanceláře)²².

²¹ KOŠECKÁ, Daniela, 2013. Obete kriminality : zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie : 2. medzinárodná vedecká konferencia, 27.-28. november 2013, Paneurópska vysoká škola, Bratislava = Victims of crime : proceedings of the international conference : 2nd international scientific conference, 27th - 28th November 2013, Pan European University, Bratislava, 2013, ISBN 978-80-8153-015-9

²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

Výsledkem tohoto zjištění, je snaha data zanalyzovat, i za pomoci užití počítačových technik a vytvořit tak mapy s takzvanými horkými lokalitami. V současnosti v České republice běží projekt s názvem „Mapa kriminality“, kdy tento nástroj má mít do budoucna do jisté míry i prediktivní schopnost. Na podkladě nasbíraných statických dat bude přibližně schopen určit lokality, kde bude s větší mírou pravděpodobnosti spáchán protiprávní čin. Podobné nástroje mají sloužit veřejnosti, samosprávě, ale především Policii České republiky v efektivním boji proti kriminalitě a její prevenci. Policejní prezident Martin Vondrášek uvedl, že *„Veřejné mapy kriminality v podobě, která je k dispozici Policii České republiky, obcím nebo široké veřejnosti, představují efektivní nástroj prevence kriminality, který může být zároveň vzorem otevřeného přístupu orgánů státní správy. Jdeme tak vstříc spolupráci nejen s představiteli samospráv, ale také poskytujeme maximální informační servis každému, kterého bezpečnost v ulicích zajímá, případně kdo chce s otevřenými daty dále pracovat.“*²³

V rámci psychologického přístupu k viktimogenním faktorům se zpravidla nejčastěji uvádějí tři základní skupiny:

- *„sociální (tj. profese, sociální vrstva, pozice v rodině, styl rodinné výchovy, patologie v rodině),*
- *osobnostní (tj. konstelace osobnostních vlastností, která činí osobu náchylnou pro roli oběti),*
- *behaviorální (tj. rizikové chování – vyhledávání viktimogenních lokalit, provokující jednání)²⁴“.*

V návaznosti na toto rozdělení je oběť často spojována s pojmem viktimnost/viktimita. Tímto pojmem je vyjádřen *„stupeň pravděpodobného rizika, že se jednotlivec nebo určitá sociální skupina stane obětí trestného činu“*²⁵.

²³ Mapy kriminality jsou naplno spuštěny, 2022. Online. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/mapy-kriminality-jsou-naplno-spusteny.aspx>. [citováno 2024-03-14].

²⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forezní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

²⁵ VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef a HULMÁKOVÁ, Jana, 2019. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. Beckovy mezioborové učebnice. V Praze: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-732-3.

Zaměříme-li se na sociální skupinu, zjistíme, že osoby s exponovaným povoláním, které přijdou do častého kontaktu s jinými lidmi, mají vyšší míru viktimitnosti než ostatní. Do těchto exponovaných profesí lze například zařadit učitele, kteří se čím dál častěji stávají terčem útoků žáků, ale i jejich rodičů. Dále potom zaměstnanci bezpečnostních agentur, taxikáři, terénní sociální pracovníci, osádky rychlé záchranné služby, hasiči, ale především policisté²⁶. Z výše uvedeného je jasné patrné, že povolání policisty naplňuje všechny predispozice k tomu, aby se policista dříve či později dostal do role oběti, zejména pak policisté zařazení na útvarech ve velkých městech, či v takzvaných vyloučených lokalitách. Dalo by se říct, že z převážné většiny případů, kdy policista přijde do kontaktu s nějakým občanem, tak se jedná o osobu, která se dopustila určitého druhu protiprávního jednání, nebo je frustrovaná a potřebuje si na někom vylít přebytečnou zlost. Pak je tu druhá skupina osob, která se na policii obrací v zoufalé touze o pomoc a pokud se jí jim nedostane v takové míře, kterou si oni představují, tak obviňují právě policii, či konkrétní policisty z nečinnosti, nebo neschopnosti. Každé takové jednání, ať si to policista připouští či nikoliv na něm zanechává pomyslné stopy a drobné šrámy, které mohou v budoucnu výrazně ovlivnit jeho výkon, nebo zodpovědný přístup k práci. Z toho důvodu je potřeba s těmito pocity pracovat a umět zacházet již od samotného prvopočátku, více k tomuto tématu v následujících kapitolách.

²⁶ VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-4849-8.

2 POLICISTA

V předchozí kapitole bylo definováno, co je to oběť, jaký je rozdíl mezi obětí a poškozeným. Jak se postavení oběti vyvíjelo z pohledu práva. Dále byla představena vědní disciplína detailně se zabývající obětí, tedy viktimologie. Byly představeny a vysvětleny pojmy jako viktimizace a viktimizační faktory. To vše úzce souvisí s následující kapitolou, kde bude přiblížen pojem policista. Blíže bude představena organizace policejního sboru a budou charakterizovány základní povinnosti a oprávnění policisty. V neposlední řadě budou představeny jednotlivé situace, během kterých se policista může ocitnout v roli oběti.

2.1 ORGANIZACE POLICEJNÍHO SBORU

Historie policie, respektive četnictva starajícího se o bezpečnost a pořádek, sahá až do dob Rakouska-Uherska, ale to není předmětem mé diplomové práce. Novodobá policie nesoucí označení Policie České republiky vznikla dne 15. července 1991, a to na základě přijatého zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Tento zákon byl Českou národní radou schválen dne 21. června 1991.²⁷ Stejně jako dnes, byla i tehdy policie podřízena Ministerstvu vnitra, ovšem policii nevedl policejní prezident, ale ředitel. Vnitřní organizace policie od té doby prošla rozsáhlou obměnou až do dnešní podoby. V současnosti je její vnitřní organizace rozdělena na policejní prezídium, které vydává interní akty řízení a řídí řízení policie, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství a útvary z řízené v rámci krajského ředitelství²⁸. Podle trestního řádu rozlišujeme ještě další policejní orgány, kterými mimo Policii České republiky jsou: Generální inspekce bezpečnostních sborů v řízení o trestných činech příslušníků, pověřené orgány Vězeňské služby České republiky v řízení o trestných činech osob ve výkonu trestu, pověřené celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů, pověřené orgány Vojenské policie, pověřené orgány Bezpečnostní informační služby a pověřené orgány Vojenského zpravodajství²⁹.

²⁷ 30 let Policie České republiky, 2021. Online. Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/30-let-policie-ceske-republiky.aspx>. [citováno 2024-03-14].

²⁸ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky v posledním znění.

²⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním v posledním znění.

2.2 CHARAKTERISTIKA POLICEJNÍ PROFESE

„Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor. Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.“³⁰

Z uvedené definice je patrné, jakým stylem je policie uvnitř řízena. Na Policii České republiky se dá nahlížet jako na sbor s polovojenskou organizací. Jinými slovy je zde jasně vyjádřena hierarchie, neboli systém nadřízenosti a podřízenosti. Činnost policistů je řízena formou rozkazů a příkazů, které, pokud nejsou v rozporu se zákonem, je policista povinen uposlechnout a splnit. To má za cíl plnit primární poslání policie, a sice chránit bezpečnost občanů, majetku a veřejný pořádek, dále také předcházet protiprávnímu jednání. Zároveň je policista během prosazování práva povinen dbát cti a vážnosti občanů, držet se v mezích zákona, být nestranný za všech okolností a k tomu všemu ještě dodržovat etický kodex Policie České republiky, kdy základními hodnotami jsou: profesionalita, nestrannost, odpovědnost, ohleduplnost a bezúhonnost³¹.

Policista se k dodržování výše uvedených hodnot a zásad zavazuje mimo jiné slibem, který pronese na slavnostním ceremoniálu po absolvování základní služební přípravy. *„Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život.“³²*

³⁰ ŠKODA, Jindřich, 2013. Zákon o policii s komentářem. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-447-3.

³¹ Etický kodex Policie České republiky, 2024. Online. Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>. [citováno 2024-03-14].

³² Policie České republiky: Police of the Czech Republic, 2017. 2. vydání. Praha: Policejní prezidium České republiky. ISBN 978-80-270-0664-9.

Ve chvíli, kdy se člověk rozhodne, že se chce stát policistou, měl by si uvědomit, že to není práce jako každá jiná. Pro většinu mých kolegů, které znám, nebo jsem měl možnost poznat, je práce policisty povolání a mnohdy i poslání. Dalo by se dokonce říct, že je to v podstatě i jistý styl života. Případný zájemce by si měl uvědomit, že policejní práci musí vykonávat v jakoukoliv denní či noční dobu, za jakéhokoliv počasí a nesmí ji upřít nikomu, nehledě na jeho vnitřní přesvědčení a za každé situace si musí zachovat profesionalitu a objektivnost. Zejména zachování profesionality a objektivnosti je v mnohých případech opravdu obtížné.

Policisté se během své kariéry opakovaně setkávají s případy takzvaných „notorických recidivistů“, kteří se stále dokola dopouštějí té samé trestné činnosti a pokaždé, když jsou dopadeni, tak se dušují, že to bylo skutečně naposledy. V těchto případech se velmi často u policistů objeví pocit frustrace. Člověk si také musí uvědomit, že když je v uniformě, tak se v davu neschová. Pokaždé, když zasahuje proti osobě, která je podezřelá z protiprávního jednání nebo se ho právě dopouští, tak je bedlivě sledován očima veřejnosti, ale i médií. Od chvíle, kdy se mezi občany rozšířily chytré telefony se špičkovými kamerami a jsou v provozu sociální sítě, jsou každou chvíli zveřejňovaná videa ze služebních zákroků, která jsou velmi často vytržena z kontextu, což ovšem ani médiím ani veřejnosti nebrání v tom, aby si na základě kusých informací utvořili odsuzující závěr o neoprávněném zásahu do lidské integrity. Toto je další z mnoha skutečností vypovídající o náročnosti policejní práce a jejich stresujících faktorů.

Být policistou přináší úskalí i v osobním životě. Jakmile okolí, známí, kamarádi a sousedé zjistí, že je člověk policista, tak to s sebou přináší jisté společenské stigma. Pachuť tohoto stigmatu zde zanechal minulý nedemokratický režim, kdy policisté byli veřejností vnímáni jako tupé loutky nekompromisně prosazující „spravedlnost“ podle rozmaru režimu. Tento stereotyp se bohužel se změnou režimu rozbít nepodařilo, jelikož naše nově nabytá svoboda byla pro mnoho lidí tak euforický pocit, že si podstatu demokracie začali vykládat po svém, což dalo vzniknout rozsáhlému korupčnímu podhoubí. Nicméně dle mého názoru se Policie České republiky, minimálně posledních dvacet let, snaží vymanit z okovů těchto stereotypů a pracuje na tom, aby v očích veřejnosti opět získala respekt, který si zaslouží.

Neméně důležitou skutečností hrající roli v rozhodování, zda se stát policistou, je to, že složením slibu se dobrovolně vzdává určitých práv běžných občanů, jako třeba právo na svobodné podnikání, nemůže být členem politické strany, nebo vykonávat funkci v její prospěch.³³ V neposlední řadě musí mít člověk na paměti, že závěrečná slova služebního slibu, nejsou jen plané řečnění. Pokaždé, když policista nastupuje do služby v přímém výkonu, musí si plně uvědomovat rizika s tím spojená. Žádná služba, případ, zákrok nebo situace nejsou stejné. Mohou si být podobné, ale během jedné vteřiny může být všechno jinak a vše skončit fatálně. Bohužel i to je smutná realita policejní práce a mnoho policistů podstoupilo tuto oběť a zaplatilo cenou nejvyšší.

2.3 ZÁTĚŽOVÉ SITUACE A STRES U POLICIE

K tomu, aby skutečnosti popsané v předchozí podkapitole byl policista alespoň teoreticky schopen ustát, slouží poměrně náročně nastavené výběrové řízení. Především pak psychologické vyšetření je nastavené tak, aby byli vybráni jedinci se správně nastavenými morálními hodnotami, byli zodpovědní a důslední. Měli smysl pro týmovou práci, splňovali inteligenční kvocient a byli psychicky odolnější vůči vyšší zátěži. O náročnosti psychologického vyšetření a specifičnosti policejní práce vypovídá i to, že z dlouhodobého hlediska je úspěšnost uchazečů na 25 %.³⁴ Ovšem ani náročné vstupní požadavky na jednotlivce nezaručí, že pod tíhou dlouhodobého tlaku se u policistů neobjeví stresová porucha.

Nejprve je ovšem třeba definovat pojem stres. Pojem stres vychází z anglického názvu „stress“, které se vyvinulo z latinských slov „strigo, strigere, strinxí“, což volně přeloženo znamená být pod tlakem nebo v „presu“.³⁵ Definice toho, co je stres, existuje celá řada, ovšem dle definice Vágnerové. „Z psychologického

³³ Povolání policista, 2024. Online. Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sprava-zapadoceskeho-kraje-volna-mista-povolani-policista.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>. [citováno 2024-03-14].

³⁴ Policejními psychotesty projde čtvrtina uchazečů, trvají až osm hodin, 2016. Online. IDnes.cz. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/policejnimi-psychotesty-projde-ctvrtina-uchazecu.A161007_2277668_hradec-zpravy_the. [cit. 2024-03-14].

³⁵ KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2009. Psychologie zdraví. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-568-4.

*hlediska lze stres chápat jako stav nadměrného zatížení či ohrožení.*³⁶ Ovšem je důležité mít na paměti, že zátěž musí být jedincem vnímána a subjektivně vyhodnocena, jako zátěž. Ve chvíli kdy tomu tak není, nedá se hovořit o stresu jako takovém. Obecně lze říci, že každý individuálně sám za sebe vyhodnocuje co je pro něj zátěžovou situací, avšak z globálního měřítka je definováno několik situací, které jsou kolektivně chápány jako zatěžující. Zejména se jedná o frustraci, deprivaci, konflikty, problémy a právě již zmíněný stres. Pod pojmem frustrace si můžeme představit situaci, kdy konkrétní jedinec není schopen pro vnitřní či vnější překážku naplnit své potřeby. S frustrací je spojena deprivace, při které nedochází k upokojení potřeb jedince na základě absence vnějších podnětů. Konfliktem se rozumí, jak vnitřní (rozpor mezi motivy jedince), tak vnější (jedinec je vystaven volbě mezi dvěma neslučitelnými tlaky). Další zátěžovou situací je problém, který nastává ve chvíli, kdy je člověk postaven před nový úkol, který vyžaduje znalosti a postupy, které jsou nad rámec již osvědčených metod. Stresem jako zátěžovou situací se rozumí jednání, kdy jsou sice vyžadovány standartní úkony, ale do hry vstupují vnější faktory, které úkon stěžují jako například kratší časová dotace na splnění, či vyšší míra odpovědnosti za daný úkol.³⁷

2.3.1 PSYCHIKA V ZÁTĚŽOVÝCH SITUACÍCH

V okamžiku, kdy je jedinec vystaven zátěžové situaci/stresu, jsou v psychice člověka vyvolány změny, které je možné rozdělit do tří fází, kterými jsou:

- Fáze aktivace
- Fáze zvládnání či snaha o zvládnutí zátěže
- Fáze důsledková

Během fáze aktivace dochází k vybičování psychických a zároveň i fyzických možností člověka. Psychické napětí, které je zpravidla vždy prožíváno jako jedno z emocionálních zabarvení (narůstající úzkost, nebo v opačném případě pocit vyššího sebevědomí). Obecně lze říci, že fáze aktivace je doprovázena

³⁶ VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. Psychopatologie pro pomáhající profese. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.

³⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2004. Policejní psychologie. Vyd. 4., V nakl. Portál 2., rozš. Praha: Portál. ISBN 80-717-8931-3.

psychickou a fyziologickou odpovědí organismu na zvýšenou zátěž, přičemž dochází k aktivaci energetických zdrojů. Fáze zvládnání psychické zátěže je volným pokračováním fáze aktivace, kdy při této fázi dochází ke dvě scénářům. V prvním případě se jedinec v zátěžové situaci zorientuje, až postupně dojde ke zklidnění a zapojení všech kognitivních funkcí. Opakem je druhý scénář, kde dochází k pokračujícímu vzestupu aktivace. Vede to až do bodu, kdy je jedinec zcela ochromen prožívanými emocemi, mizí schopnost volné seberegulace a obecné rozumové schopnosti jsou nevyužity. Důsledková fáze může mít opět dvojitý průběh, buďto plynule navazuje na fázi zvládnání zátěže, nebo rovnou na fázi aktivace. Fázi zvládnání zátěže jedinec přeskočí ve chvíli, kdy je zcela plně traumatizován nastalou situací. V důsledkové fázi je potom zcela jasně patrné zda jedinec situaci zvládl, či nikoliv. U jedince, který situaci zvládl poté nastupují subjektivní příznaky vyčerpanosti a únavy, které jsou kombinovány s pocitem uspokojení a navrácení se do duševní pohody před stresovou situací. V opačném případě se může dostavit pocit frustrace. Pokud dochází k dlouhodobému přetrvávajícímu působení zátěžových situací, může se dostavit „postvietnamský syndrom“, který byl později nahrazen termínem „posttraumatická stresová porucha“.³⁸

2.4 POSTTRAUMATICKÁ STRESOVÁ PORUCHA

Ve chvíli, kdy člověk prožije opravdu silně traumatizující zážitek, jakým je například spáchaný trestný čin na jeho osobě, tak se u něj může rozvinout tzv. posttraumatická stresová porucha. Termínem „posttraumatická stresová porucha“ se označuje soubor různých poruch chování a prožívání včetně fyziologických reakcí, které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku přesahujícího běžnou lidskou zkušenost.³⁹ Mezi fyziologické příznaky posttraumatické stresové poruchy můžeme zařadit například poruchu spánku, fyzický třes, pocit nevolnosti a podobně. Posttraumatická stresová porucha může při dlouhodobém působení traumatizujícího stresu postihnout nejen přímo ohrožené osoby, kterými jsou

³⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2004. Policejní psychologie. Vyd. 4., V nakl. Portál 2., rozš. Praha: Portál. ISBN 80-717-8931-3.

³⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forezní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

přímo zasažené oběti trestného činu, vojáci na frontě, nebo lidé, kteří přežili přírodní katastrofu nebo teroristický útok, ale stejně tak i osoby, které sice zažili extrémní stresovou situaci, ale bez přímého ohrožení vlastního života nebo zdraví. Těmito se myslí osoby, které byly svědky tragické události, nebo na takovém místě zasahovaly jakožto složky integrovaného záchranného systému. Profesionálové ze složek záchranného integrovaného systému jsou na podobné situace vyškoleni, ale i přes to jsou to pořád jenom lidé a ve chvíli, kdy se obětí nějakého neštěstí stane třeba dítě, je veškerá příprava k ničemu a následně může dojít k rozvinutí komplexu různých problémů, které jsou po té komplexně shrnuty a pojmenovány jako posttraumatická stresová porucha. Stejně tak může posttraumatická stresová porucha nastat, pokud jsou osoby opakovaně vystavovány extrémním stresovým situacím. Akutní potřeba naučit se vyrovnávat s vlastními pocity a umět zacházet se stresem vychází z poznání toho, že posttraumatická stresová porucha a její příznaky se mohou dostavit až po delším časovém odstupu od prožité traumatické události.⁴⁰

U policistů mohou být projevy posttraumatické stresové poruchy doprovázeny změnami v chování, což je vnímáno jeho okolím, anebo přímo dotčeným policistou. Zejména se bude projevovat:

- vyšší citlivostí, mnohdy až přecitlivělostí na hrozící nebezpečí
- strachem z budoucích situací a obavou ze ztráty nad kontrolou
- častými problémy s normami, vedoucími a předpisy
- stažením se ze sociálního prostředí, uzavření se do sebe sama
- nápadným zvýšením příjmu alkoholu, případně medikamentů
- pocitem ztráty smysluplnosti práce a často i suicidními myšlenkami⁴¹

Poznání toho kdy, za jakých okolností a zda vůbec se u jedince rozvine posttraumatická stresová porucha, není dosud zcela přesně definováno. Obecně však lze říci, že osoby s exponovanou profesí, kde jsou opakovaně vystaveny

⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forezní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

⁴¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a SPURNÝ, Joža, 2001. Péče o policisty po extrémních stresových situacích. Policista. Roč. 2001, č. 12, s. 1-8. ISSN 1211-7943.

vysoce stresovým prožitkům, lze označit za náchylnější k rozvoji posttraumatické stresové poruchy.

3 VIKTIMOGENNÍ SITUACE V POLICEJNÍ PROFESI

V úvodních kapitolách je pojednáno o tom, že policejní profese je velmi specifický druh práce. Na policisty jsou kladeny vysoké požadavky ohledně profesní přípravy, morálních hodnot a psychické odolnosti. Za to jsou policisté „odměňováni“ neustálým tlakem, ať už přímo od nadřízených či ze strany veřejnosti. Dále bylo popsáno, jak vzniká stres, jaký má vliv na psychiku a co je to posttraumatická stresová porucha. V následující kapitole budou představeny některé z možných viktimgenních situací, se kterými se policista může během své kariéry setkat a to jak na pracovišti, tak i během přímého výkonu služby. Hluběji bude rozebrána situace, během které došlo k použití služební zbraně.

V úvodní části této kapitoly bude představeno základní viktimgenní jednání na pracovišti, se kterým se může setkat prakticky každý pracující člověk, jedná se o mobbing a bossing. Dalším druhem viktimgenní situace, kde se policista může cítit jako oběť, je vyšetřování závažné kriminality. Jako poslední situaci bude uveden zásah proti pachateli trestné činnosti, použití donucovacích prostředků a zbraně.

3.1 MOBBING A BOSSING

Pojem mobbing v sobě skrývá označení pro šikanu, nebo psychické týrání na pracovišti, čímž rozumíme „každé zneužívající chování, projevující se konkrétně v jednání, slovech, činech, gestech nebo textech, které poškozují osobnost, její důstojnost a fyzickou a psychickou integritu jedince a které ohrožují jeho zaměstnanecké místo nebo znehodnocují pracovní klima.“⁴² Slovo mobbing je odvozeno od výrazu mob, což v překladu znamená dav, či smečka. Ačkoliv je šikana na pracovišti již od té doby co se začali lidé shlukovat ke zvýšení produktivity, tak až začátkem 90. let 20. století byla identifikována jako jev, který

⁴² HIRIGOYEN, Marie-France, 2002. Psychické násilí v rodině a v zaměstnání. Praha: Academia. ISBN 80-200-0994-9.

má za následek poškození pracovního prostředí a snížení produktivity. Cílem mobbingu je:

- znemožnit oběti mezilidskou komunikaci
- zabránit v co největší míře ve spolupráci s ostatními kolegy
- zamezit oběti v navazování sociálních vazeb a dehonestovat její sociální statut ⁴³

Šikana na pracovišti zpočátku vzniká velmi pozvolna a nenápadně, o to zákeřnější ve finále je. Nejprve se oběti šikany nechtějí zbytečně urážet a vytvářet tím na pracovišti dusnou atmosféru, chtějí být mezi kolegy považováni za pohodáře, proto počáteční projevy psychické agrese berou na lehkou váhu a nevěnují tomu pozornost. Takové jednání ovšem pouze povzbuzuje agresora, který útoky stupňuje a nabírají na intenzitě, z nevinných žertíků a posměšků se stávají cílené narážky na osobu oběti, čímž ji agresor zahání do úzkých a pomalu ji staví do role méněcenné osoby v kolektivu. Ve valné většině případů je známé, že jakmile jednou agresor začne s mobbingem/šikanou, tak už nepřestane, agresor je do jisté míry tak fascinován svou mocí nad druhým, že se jí nechce vzdát.⁴⁴

S trochou nadsázky by se dalo říct, že šikana v bezpečnostních sborech má svou tradici. Především se o to zasloužila základní vojenská služba, kam byli za dob totalitního režimu povolávání všichni mladí muži nad 18 let. Základní vojenská služba trvala dva roky a kasárny byly přímo ideálním místem pro rozvoj šikany mezi rekruty. Systém šikany během základní vojenské služby by se dal svým způsobem přirovnat k běžecké štafetě na dva roky, první rok rekrut utíkal před šikanou, aby následně po roce předal štafetu nově nastoupivšímu a sám se stal šikanátorem, jinými slovy z bažanta se stal mazák.⁴⁵ Jelikož je Policie České republiky ozbrojeným sborem s polovojenskou organizací, tedy funguje zde systém nadřazenosti a podřízenosti, kdy jednotliví policisté jsou rozkastrováni podle hodností, ale i podle místa svého zařazení (např. obvodní oddělení versus

⁴³ KRATZ, Hans-Jürgen, 2005. *Mobbing: jak ho rozpoznat a jak mu čelit*. Praha: Management Press. ISBN 80-726-1127-5.

⁴⁴ HIRIGOYEN, Marie-France, 2002. *Psychické násilí v rodině a v zaměstnání*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0994-9.

⁴⁵ VĚTRÍŠEK, Lubomír, 2021. *Dva roky v hajzlu*. Brno: Host. ISBN 978-80-275-0589-0.

služba kriminální policie a vyšetřování) a nově nastupující policisté musí projít základní odbornou přípravou, je spojitost s Armádou České republiky na místě. Dle autorova názoru není již šikana tolik rozšířena jako v minulém století, tak se přeci jenom stále objevuje. Za tímto jevem stojí hned několik faktorů, prvně je to fakt, že Policie České republiky se potýká s trvalým podstavem a z toho důvodu jsou policisté velmi často zavaleni nadmírou povinností (dohled na veřejný pořádek, vyšetřování trestné činnosti, dodržování zákonných lhůt na zpracování, dodržování interních předpisu a nařízení). Druhým faktorem přímo navazujícím na první je skutečnost, že jakmile nastoupí nový policista do přímého výkonu (po absolvování základní odborné přípravy) je třeba jej zaučit, což dostanou na starost služebně starší a zkušenější kolegové, kteří toho mají už tak dost. Přičte-li se k tomu ještě nesprávná motivace nových kolegů, kteří si vybrali povolání policisty, tak vzniká příhodné prostředí pro šikanu a je jen tenká linie mezi tím, kdy se starší kolega snaží vychovat nového parťáka a kdy už jde o cílenou dehonestaci.

V rámci problematiky pracovního prostředí se také často setkáváme s konceptem bossingu. Bossing reprezentuje situaci, kdy nedochází k šikaně mezi spolupracovníky, ale nadřízený šikanuje podřízeného. Podle Výkladového slovníku penologie představuje pojem bossing doslova „*šikanování podřízených s cílem zbavit se jich. (vyhnat je z práce, organizace)*“.⁴⁶ Aby se mohlo jednat o bossing musí být v organizaci jasně vytyčeny role nadřízenosti a podřízenosti, což ozbrojený sbor jako je Policie České republiky splňuje do puntíku. Stejně jako u mobbingu je bossing systematické jednání vedoucí k jedinému záměru, a to získat psychologickou převahu nad jedincem, či skupinou.⁴⁷ Projevy bossingu mohou zahrnovat zadávání neúnosně obtížných úkolů podřízeným, neustálý dohled nad jejich prací nebo snižování jejich sebevědomí kritikou, případně až pedantským lpěním na interních předpisech.⁴⁸

⁴⁶ MAŘÁDEK, Vladimír, 2003. Výkladový slovník penologie. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 80-704-2256-4.

⁴⁷ SVOBODOVÁ, Lenka, 2007. Mobbing - nebezpečný fenomén naší doby. Bezpečný podnik. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce. ISBN 978-80-86973-66-1.

⁴⁸ VENGLÁŘOVÁ, Martina, 2011. Sestry v nouzi: syndrom vyhoření, mobbing, bossing. Sestra (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3174-2.

Projevy takového jednání na pracovišti by se neměly brát na lehkou váhu a v okamžiku jejich zjištění by se mělo rázně a co nejrychleji zakročit. Šikana můžeme mít dalekosáhlé důsledky, od poruch duševního zdraví, přes zdravotní obtíže, k pracovnímu vyhoření.⁴⁹ Z autorovy vlastní zkušenosti jsou známy nepříjemné pocity z takového pracoviště. Krátce po nástupu na aktuální pracoviště došlo k situaci, kdy se slučovala dvě obvodní oddělení do jednoho. Vlivem vzniklé situace došlo k vyostření vztahů mezi vedoucími pracovníky a k rozdělení oddělení do tří táborů. Jedna skupina stála za jedním vedoucím a ta druhá zase za druhým vedoucím (oba tábory i zmínění vedoucí byli z jednoho oddělení). Třetí tábor představoval druhé oddělení, které se spojovalo s tím prvním (do jisté míry byl neutrální, jelikož neměl všechny informace). Během první společné porady, na které byl i okresní ředitel, který právě prezentoval výhody předmětného sloučení oddělení, vystoupila jedna kolegyně a veřejně obvinila jednoho z vedoucích z bossingu vůči jeho zástupci. Reakcí na takto závažné obvinění byl okamžitý personální audit, oba zmínění aktéři byli dočasně převeleni na jiné služební místo a rozjelo se vyšetřování, které trvalo půl roku. Během té doby byla atmosféra na pracovišti krajně nepříjemná. Po skončení auditu se na oddělení vrátil pouze jeden z vedoucích, a přestože obvinění nebylo prokázáno, tak pachuč této události tam zůstává i po dvou letech.

3.2 VYŠETŘOVÁNÍ ZÁVAŽNÉ TRESTNÉ ČINNOSTI

Již bylo zmíněno, že povolání policisty je velmi náročná profese, jelikož často při výkonu dochází k vyšetřování závažné trestné činnosti nebo k zásahu u traumatizující události. Jelikož je Policie České republiky součástí záchranného integrovaného systému a je neustále v terénu, tak se na místa, kde došlo k tragické události, většinou dostane jako první. Při zásahu na místě se musí ve velmi krátkém čase zorientovat v často v nepřehledné situaci. Druhou stránkou věci je fakt, že jakmile policista někam přijede a jsou na místě svědci, poškození/zranění, nebo jiní lidé kteří potřebují pomoc, tak tito automaticky upnou své naděje a zraky na zasahující policisty s vidinou toho, že se jim dostane

⁴⁹ Mobbing a bossing čili šikana na pracovišti – lze se proti nim bránit?, 2011. Online. Epravo.cz. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mobbing-a-bossing-cili-sikana-na-pracovisti-lze-se-proti-nim-branit-72092.html>. [citováno 2024-03-14].

profesionální péče. Policista tedy musí potlačit přirozené lidské reakce jako je strach, zděšení případně i odpor a chovat se profesionálně, logicky, v mezích zákona a k tomu všemu ještě empaticky.⁵⁰

Mnohdy je takové jednání opravdu psychicky náročné, a to zejména v případech, kde došlo k úmrtí dítěte. Úmrtí osoby a následné informování pozůstalých je samo o sobě náročnou situací, ale v okamžiku kdy je obětí dítě, je pro policistu stresová situace ještě umocněna o asociaci a vztažení si události na svou osobu. V praxi by se takového případu měli ujmout vyškolení specialisté, ale ne vždy jsou zrovna k dispozici, nebo jejich příjezd na místo je otázkou několika desítek minut, přičemž pozůstalí jsou již na místě a dožadují se odpovědí. Dalším takovým případem jsou takzvané „extrémní mrtvoly“. Jedná se o nálezy zemřelých, kdy jednotlivé části těla jsou výrazně poškozeny (srážka s vlakem), nebo jde o mrtvoly ve značném stádiu rozkladu. V druhém případě je stresových faktorů hned několik, jde o vizuální kontakt (červi a podobně) a čichové vjemy (zápach tlejícího masa). Pod značný tlak ze strany pracovního kolektivu se může policista dostat i v případě, kdy má slabší žaludek a situaci na místě nezvládne. Stresové faktory mohou umocňovat i tragické okolnosti vyšetřovaného případu. Jedná se o souběh několika okolností, které dávají případu zvláště krutou podobu, takové okolnosti mají velmi často vliv i na zkušené kolegy. Vyšetřovaná událost tak většinou nabere osobnostní rovinu, kdy v policistech vyvolává autentické pocity, a zvládnout případ profesionálně se tak stává velmi obtížným.⁵¹

3.3 ZÁSAH PROTI PACHATELI

Policisté se dennodenně potýkají s osobami, které se dopouští protiprávního jednání. Takové osoby jsou velmi často pod vlivem alkoholu nebo některé z psychoaktivních látek. Jednání s podobnými individui je psychicky velmi obtížné a mnohdy i fyzicky vyčerpávající. Dále se jedná o osoby, které neuznávají autority a zákonná ustanovení právního řádu České republiky. Vzhledem k tomu, že Policie České republiky je represivní složkou státní moci, dochází tak zákonitě ke

⁵⁰ BREČKA, Tibor A., 2009. Psychologie katastrof: vybrané kapitoly. Psyché (Triton). V Praze: Triton. ISBN 978-80-7387-330-1.

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2004. Policejní psychologie. Vyd. 4., V nakl. Portál 2., rozš. Praha: Portál. ISBN 80-717-8931-3.

konfliktům. Některé situace je policista schopen vyřešit za pomoci asertivního jednání a takzvaně pachatele rozmluvit a vyřešit vše v klidu. V opačných případech je zapotřebí využít zákonných oprávnění a k vyřešení situace dojde až za použití donucovacích prostředků a omezení osobní svobody pachatele. Ve chvíli, kdy dojde k tomuto krajnímu řešení, se často stává, že osoba pachatele si svou frustraci z nastalé situace začne vylívat na policistech. Začne je slovně urážet hanlivými výrazy, dochází k pokusům o fyzické napadení, případně přejde k výhrůžkám. Výhrůžky jsou dvojího typu, v první řadě se jedná o profesionální existenci policisty. Slovy pachatele: „až se odsud dostanu, tak tě svlíknu z uniformy“. Druhým typem jsou výhrůžky v osobní rovině, zejména je vyhrožováno ublížením na zdraví přímo policistovi, v krajních případech i jeho rodině. V takovém případě, je pak na zvážení každého policisty, zda v něm výhrůžky vzbudí důvodnou obavu z jejich naplnění.

3.3.1 POUŽITÍ DONUCOVACÍHO PROSTŘEDKU

Výčet donucovacích prostředků je uveden v zákoně číslo 273/2008 Sb., o Policii České republiky, konkrétně v ustanovení § 52. Donucovacími prostředky jsou:

- a) *„Hmaty, chvaty, údery a kopy,*
- b) *Slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek,*
- c) *obušek a jiný úderný prostředek,*
- d) *vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky,*
- e) *vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle § 56 odst. 5,*
- f) *zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla,*
- g) *vytlačování vozidlem,*
- h) *vytlačování štítem,*

- i) vytlačování koněm,*
- j) služební pes,*
- k) vodní stříkač,*
- l) zásahová výbuška,*
- m) úder střelnou zbraní,*
- n) hrozba namířenou střelnou zbraní,*
- o) varovný výstřel,*
- p) pouta,*
- q) prostředek k zamezení prostorové orientace.⁵²*

Užití donucovacího prostředku je z pravidla až krajním řešením situace, jelikož jakékoliv jejich použití znamená podstatný zásah do integrity a osobní svobody osoby, což jsou práva zaručená Listinou základních práv a svobod a ačkoliv policista do puntíku splní všechna zákonná ustanovení před jejich použitím, tak i přes to se vystavuje riziku, že bude minimálně prošetřován odborem vnitřní kontroly. Každé použití donucovacího prostředku musí být ze strany zasahujícího policisty ohlášeno přímému nadřízenému, který následně jejich použití vyhodnotí a rozhodne, zda bylo oprávněné či nikoliv. Dalo by se konstatovat, že v 90 % případů jde pouze o formalitu. Ovšem ve chvíli, kdy bylo osobě použitím donucovacího prostředku způsobeno zranění či škoda na majetku přesahující 10.000,-Kč, je povinností vedoucího o tomto vyrozumět věcně příslušného státního zástupce a rozjíždí se vyšetřování. V tu chvíli se u zasahujícího policisty mohou objevit pochybnosti a nejistota, které mají negativní vliv na psychiku.

3.3.2 POUŽITÍ STŘELNÉ ZBRANĚ

Použití služební zbraně je specifickým a nejkrajnějším možným donucovacím prostředkem. Specifickým v tom smyslu, že její užití je upřesněno v § 56 zákona

⁵² Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České Republiky v posledním znění

číslo 273/2008 Sb., o Policii České republiky. V tomto paragrafovém znění je uveden výčet situací, ve kterých je zákonem povoleno služební zbraň použít a co vše je policista povinen splnit, než k tomu dojde. Stejně tak jako u použití jakéhokoliv jiného donucovacího prostředku je policista povinen vyzvat osobu, proti níž zakročuje, aby opustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito služební zbraně. Od této výstrahy je možné upustit jestliže, je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu. Další specialitou v zákonném použití zbraně je, že se vždy musí jednat o nebezpečného pachatele.⁵³ Obecně je tato podmínka považována za problematickou, jelikož v českém právním řádu není nikde jasně vymezeno, kdo takový nebezpečný pachatel je. Dle stanoviska Odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra je „*nebezpečným pachatelem taková osoba, která v dané situaci představuje natolik závažnou hrozbu pro život či zdraví, popř. pro svobodu či lidskou důstojnost, že možnost, že bude střelbou těžce zraněna, nebo dokonce zabita, je z hlediska zájmu společnosti přijatelnější, než možnost nezakročení proti takové osobě*“.⁵⁴

Z pozice zasahujícího policisty je už jenom ta skutečnost, že se musím na místě během několika málo okamžiků rozhodnout, zda se opravdu jedná o nebezpečného pachatele, velmi stresující. Další stresující stránkou věci je pak samotné uvědomění si dopadu takového rozhodnutí. Při použití služební zbraně dochází k fatálním následkům a zasažená osoba je minimálně vážně zraněna s možností, že bude mít trvalé následky nebo zraněním podlehne. V takový moment je policista vystaven přímému kontaktu s fyzickou konečností lidského bytí, přičemž jeho primárním posláním je pomáhat a chránit. Po prožití takto závažné situace se u policistů může rozvinout posttraumatická stresová porucha, neboli post-shooting trauma.⁵⁵

⁵³ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České Republiky v posledním znění

⁵⁴ Poskytnutí informace - stanovisko MV k některým otázkám týkajícím se aplikace právní úpravy donucovacích prostředků, 2022. Online. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/isdoc/docDetail.aspx?docid=22373452&docType=ART>. [citováno 2024-03-14].

⁵⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. Vyd. 4., V nakl. Portál 2., rozš. Praha. ISBN 80-717-8931-3.

4 PSYCHOLOGICKÁ POMOC POLICISTŮM

Jakýmsi zlatým nepsaným pravidlem je, že jen psychicky vyrovnaný a spokojený zaměstnanec je schopen odvádět kvalitní práci. K dosažení tohoto žádoucího stavu lze dojít několika způsoby, které jsou odvislé od původu psychických problémů. Psychologickou pomoc lze rozčlenit do několika kategorií. Prvotní kategorií je psychohygienu, čímž se rozumí péče o duševní zdraví a je na každém policistovi jaké techniky a postupy si za tímto účelem osvojit. Další kategorií je krizová intervence, která přichází v úvahu ve chvíli, kdy je policista vystaven extrémnímu stresu a je třeba mu pomoci vyrovnat se s prvotním šokem.⁵⁶ V neposlední řadě je policistům k dispozici psychologická péče z řad policejních psychologů.

4.1 PÉČE O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ

K základnímu zvládnutí pracovního stresu patří psychohygienu. Jde o komplexní vědecký systém pravidel a rad, které mají napomoci ke znovuzískání psychologické rovnováhy. Každý zaměstnanec by se o své duševní zdraví měl primárně starat sám. Mezi možné postupy jak zvládat každodenní stres patří zdraví životní styl, pravidelná fyzická aktivita, rozvíjení svých zájmů, pěstování sociálních vazeb a sebevzdělávání v pracovní problematice, což souvisí se zvyšováním si sebevědomí.⁵⁷

Pokud vlastní nastavená pravidla a postupy nefungují, je vhodné přistoupit k jedné z metod jako defusing a debriefing. Defusingem chápeme volné popovídání si o kritické situaci s kolegy, rodinnými příslušníky či přáteli. Jde tedy o neformalizovaný rozhovor o tom, co se na místě stalo. Takovýto rozhovor má za účel odstranění nahromaděných emocí, které by s odstupem času mohly negativně ovlivnit psychické zdraví zaměstnance. Na druhé straně debriefing je již částečně institucionální a kvalifikovaný rozhovor, ať s jedincem nebo skupinou. Cíle debriefingu jsou stejné jako u defusingu, ale k jeho dosažení je zapotřebí

⁵⁶ VRTIŠKOVÁ, Marie, 2009. Teorie a metody sociální práce. Knihovnicka.cz. Brno: Tribun EU. ISBN 978-80-7399-877-6.

⁵⁷ VYMĚTAL, Štěpán, 2009. Krizová komunikace a komunikace rizika. Psyché (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2510-9.

vyškolený specialista. Výhodou obou metod je, že eliminují riziko zbytečné psychologizace u jinak zdravé osoby.⁵⁸ Policie České republiky má pro tyto potřeby zřízen takzvaný systém kolegiální podpory.

4.2 PSYCHOLOGICKÁ POMOC

Policie České republiky poskytuje svým zaměstnancům, tedy policistům a civilním zaměstnancům psychologickou pomoc. Poskytování psychologické pomoci a činnosti psychologů jsou upraveny v Pokynu policejního prezidenta č. 231 ze dne 26. září 2016, o psychologických službách. V Hlavě III konkrétně článek 15 je specifikována psychologická péče. V možnostech psychologické péče je zahrnuta například konzultační a poradenská činnost, která je zaměřena na poskytování krátkodobé podpory nebo supervize, kterou se rozumí činnost zacílená na osobní a profesní růst, případně činnost ke zkvalitňování týmové spolupráce a samozřejmě také psychoterapie, kterou se rozumí krátkodobé nebo dlouhodobé systematické použití psychoterapeutických metod k řešení psychických obtíží, či problémů všedního života. Ale především je zde upravena krizová intervence a psychoterapie.⁵⁹

4.2.1 KRIZOVÁ INTERVENCE

Krizová intervence si dlouho hledala své místo v institucionalizovaném systému protistresových opatření odpovídajících policejní profesi. Její implementace do pracovního prostředí Policie České republiky je z psychologického hlediska opravdovým průlomem. Policie České republiky se tak stává zaměstnaneckou organizací přímo poskytující krizovou intervenci zaměstnancům.⁶⁰

Uchopení krizová intervence bylo problematické, jelikož neměla jasnou definici, nicméně podle Vymětala je definována jako: *„Výměna informací mezi odpovědnými autoritami, organizacemi, médii, jednotlivci a skupinami před mimořádnou událostí, v jejím průběhu a po jejím skončení. Bývá označována též*

⁵⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a SPURNÝ, Joža, 2001. Péče o policisty po extrémních stresových situacích. *Policista*. Roč. 2001, č. 12, s. 1-8. ISSN 1211-7943.

⁵⁹ Pokyn policejního prezidenta č. 231 z roku 2016, o psychologických službách

⁶⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a SPURNÝ, Joža, 2001. Péče o policisty po extrémních stresových situacích. *Policista*. Roč. 2001, č. 12, s. 1-8. ISSN 1211-7943.

*jako komunikace v krizi, komunikace při mimořádné události, komunikace v krizovém řízení nebo komunikace rizika. Komunikaci rizik můžeme pojímat jako klíčovou složku krizové komunikace. Mezi hlavní aspekty krizové komunikace patří: obsah a forma, možná úskalí, problematika budování důvěry a otázky percepce rizika. Klíčové pro praxi je, zda vnímání lidí odpovídá reálnému stavu a jakou mají lidé schopnost asimilovat informace v období ohrožení.*⁶¹Pojem krizová intervence v sobě nese dvě sdělení, prvně jde o vlastní druh odborné péče o člověka zasaženého traumatizující událostí a za druhé má velmi zásadní preventivní potenciál.⁶² Z pohledu Policie České republiky, se krizovou intervencí myslí krátkodobá specializovaná pomoc, která je poskytována pro potřeby redukce nepříznivých psychických následků, které jsou vyvolány prožitím traumatizující události. Cílem poskytování krizové intervence je prevence rozvoje psychických potíží, zabránění vzniku či prohlubování druhotné újmy a obnovení psychické rovnováhy. Krizová intervence je poskytována policistům zejména poté, co byl proveden zákrok s použitím střelné zbraně, došlo-li ke smrti či zranění kolegy, nebo byl-li policista svědkem usmrcení osob.⁶³ Nutné je uvést, že se především jedná o krátkodobé řešení problému. Jakmile problémy spojené s prožitou traumatizující událostí přetrvávají, je na místě vyhledat odbornou pomoc psychologa.

4.2.2 DALŠÍ MOŽNOSTI PSYCHOLOGICKÉ PÉČE

Mezi další možnosti psychologické péče u Policie České republiky patří anonymní telefonní linky pomoci v krizi a systém kolegiální podpory. Za tímto účelem Policie České republiky zřídila anonymní linku pomoci v krizi, telefon: 974 834 688 (dále jen linka), která funguje od roku 2002. Linka je primárně určena pro příslušníky bezpečnostních sborů, ale i pro jejich rodinné příslušníky. Linka je zcela anonymní, rozhovory se nenahrávají a není tedy možné, aby pracovníci linky volali zpět, jelikož se jim ani nezobrazuje telefonní číslo. Na linku je možné se obrátit i cestou elektronické komunikace, e-mail: pomoc.ski@pcr.cz. Na lince si

⁶¹ VYMĚTAL, Štěpán, 2009. Krizová komunikace a komunikace rizika. Psyché (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2510-9.

⁶² VODÁČKOVÁ, Daniela, 2012. Krizová intervence. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0212-7.

⁶³ Pokyn policejního prezidenta č. 231 z roku 2016, o psychologických službách

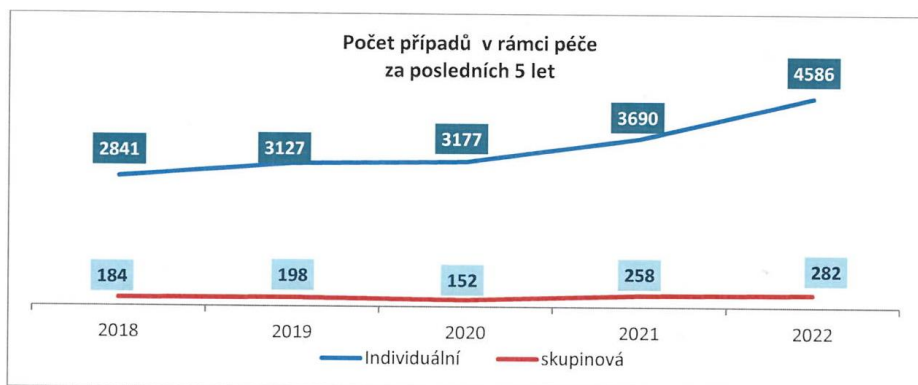
pracovníci volajícího vyslechnou, podpoří, případně mohu poskytnout kontakt na odborníka, který by se mohl svěřeným problémem hlouběji zabývat. Linka je k dispozici nonstop, nezná tedy žádné víkendy, nebo svátky.⁶⁴

Dále lze k prevenci rozvoje psychických obtíží využít systém kolegiální podpory, čímž se rozumí poskytování psychologické podpory policistům, kteří se ocitli v tíživé životní situaci. Systém kolegiální podpory je také často označován jako „peer support“ a jejím poskytovatelem je takzvaný „peer“. Činnost poskytovatelů kolegiální podpory spočívá především v nabídnutí rozhovorů, sdílení pocitů, v konkrétní pomoci, případně v odkázání na odbornou pomoc. Systém kolegiální podpory u Policie České republiky funguje od roku 2016, kdy byl zřízen výše uvedeným pokynem policejního prezidenta. K roku 2022 byla do systému kolegiální podpory zapojena téměř všechna krajská ředitelství Policie České republiky a v systému se pohybovalo celkem 318 vyškolených peerů.⁶⁵

Samozřejmě policista jako každý jiný občan může využít služeb a poradenství poskytovaných v soukromém sektoru jako například Krizové centrum RIAPS, SOS centrum Diakonie, Centrum krizové intervence – Psychiatrická nemocnice Bohnice a samozřejmě Linka bezpečí. Bohužel z vlastní zkušenosti vím, že se někteří policisté bojí využít pomoci nabízené Policií České republiky, jelikož se obávají, že se jejich rozhovor s odborníkem stane veřejným, případně že se jim psychologický posudek zaznamená do osobní karty a bude důvodem k odebrání služební zbraně. I tak je z obrázku 1 patrné, že za posledních pět mnoho násobně vzrostl počet případů psychologické péče poskytnuté policejními psychology.

⁶⁴ Anonymní linka pomoci v krizi, 2024. Online. Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/anonymni-linka-pomoci-v-krizi.aspx>. [cit. 2024-03-14].

⁶⁵ Vyhodnocení činnosti pracovišť psychologů za rok 2022

Obrázek 1 – Počty případů psychologické péče v uplynulých 5 letech. Zdroj: Vyhodnocení činnosti pracovišť psychologů za rok 2022

5 PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 VYTYČENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU A CÍLE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Praktická část diplomové práce je zaměřena na zodpovězení výzkumného problému, který byl definován ve výzkumné otázce. Výzkumná otázka zní, jaké interakce v profesionální činnosti policisty mohou být zdrojem vzniku pocitů oběti v jeho psychice a proč? Zodpovězením této otázky se dostaneme i k řešení cíle diplomové práce, kterým je zmapovat situace, se kterými se policista běžně během své profesionální činnosti setkává a které jsou způsobily v jeho psychice vzbudit pocit oběti a navrhnout možné doporučení vedoucí k eliminaci těchto pocitů.

Během mapování výzkumného problému vyvstala k jeho řešení potřeba zodpovědět ještě několik vedlejších výzkumných otázek.

Vedlejší výzkumné otázky:

VO1: Jaká zátěžová situace je v profesní činnosti policisty nejběžnější?

VO2: Jakou zátěžovou situaci považují policisté za nevíklimnější?

VO3: Jsou policisté obeznámeni s možnostmi psychologické pomoci ze strany Policie České republiky?

5.2 POUŽITÁ VÝZKUMNÁ METODA

Autor práce během mapování výzkumného problému zvažoval k výzkumu použít kvalitativní metodu s využitím polostrukturovaného rozhovoru. Nicméně po určitém čase došel ke zjištění, že se nepodaří nashromáždit dostatečný počet respondentů. Toto zjištění bylo zapříčiněno neochotou dotázaných policistů rozhovor poskytnout. V převážné většině případů se jednalo o neochotu poskytnout citlivé informace a osobní pocity cizí osobě. Autor práce na základě zjištěného zvolil k dosažení cíle diplomové práce metodu kvantitativní formou dotazníkového šetření. Za pomoci dotazníkového šetření je možné anonymně oslovit větší spektrum respondentů a získat tak validnější data potřebná k naplnění cíle výzkumu.

5.2.1 KVANTITATIVNÍ METODA

Kvantitativní výzkum je považován za standardizovanou vědeckou metodu výzkumu. Zkoumanou skutečnost popisuje kvantitativní výzkum pomocí proměnných, přičemž tyto je možné vyjádřit čísly. Ta mohou vznikat zejména měřeními nebo častěji používaným škálováním samotnými respondenty. Výsledky jsou pak zpracovány nejčastěji pomocí statistických metod a nakonec interpretovány. Cílem kvantitativní metody je získat data od zkoumaného vzorku populace či předem vymezené skupiny.⁶⁶

Dotazník je používán jako jedna z metod kvantitativního výzkumu a v současné době se jedná o jednu z nejrozšířenějších. Má podobu formuláře obsahujícího sérii otázek, na které respondenti odpovídají. Dotazník slouží k získávání potřebných informací od respondentů. Sestavené otázky poskytují strukturu a usměrňují proces získávání odpovědí. Strukturovaný dotazník zajišťuje jednotnou šablonu pro zapisování dat a tím ulehčuje jejich následné zpracování. Dalo by se říct, že se v podstatě jedná o písemnou formu rozhovoru. Ve strukturovaném dotazníku se nejčastěji používají uzavřené otázky. Mezi hlavní výhody dotazníkového šetření patří rychlost a jednoduchost vyplnění, oslovení

⁶⁶ DISMAN, Miroslav, 2011. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. 4., nezměněné vydání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1966-8.

velkého množství respondentů, srovnatelnost odpovědí a snadnost zpracování. Jako možnou nevýhodou lze vnímat jeho nižší informační hodnota, neboť respondent si musí vybrat z jedné z nabízených možností i přesto, že jeho odpověď by mohla být jiná.⁶⁷

5.3 SBĚR DAT

Autor k vytvoření dotazníku využil internetové aplikace, která je dostupná z www.surveymonkey.com. Vytvořený dotazník byl následně distribuován skrze sdílený odkaz mezi respondenty, kterými jsou studenti Policejní akademie České republiky v Praze. Dále byl odkaz na dotazník, díky přístupu k emailové databázi Policie České republiky, rozeslán mezi policisty Krajského ředitelství policie Středočeského kraje. Sběr dat probíhal po dobu 3 dnů, a to od soboty do pondělního večera. Takto krátká doba byla autorem práce vyhodnocena jako dostačující, jelikož primární příliv respondentů proběhl během prvního dne, kdy se dotazníkového šetření zúčastnilo 45 respondentů, v následujících dnech se již jednalo pouze o jednotky.

5.3.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ

Již z názvu diplomové práce a vytyčeného cíle výzkumu je patrné, že aby byl splněn cíl výzkumu, museli být respondenti účelově vybráni. Autor práce záměrně rozeslal dotazník pouze mezi studenty vysoké školy s policejním zaměřením a policisty. Což byla první etapa eliminace nežádoucích respondentů. Druhý krok následoval v samotném dotazníku. Hned v úvodu dotazníku byli respondenti seznámeni s tím, že je určen pouze pro policisty. Nicméně aby autor opravdu zamezil zkreslení výsledků, vložil do dotazníku otázku na služební zařazení. Jestliže si respondent nemohl vybrat jednu z možností služebního zařazení, nemohl ve vyplňování dotazníku pokračovat. O správnosti autorova počínání svědčí i fakt, kdy dotazník navštívilo 81 respondentů a dokončilo ho pouze 62 policistů. K výběru respondentů by autor ještě rád uvedl, že z výzkumu byli záměrně vyřazeni policisté, kteří jsou služebně zařazení na specializovaných

⁶⁷ KOZEL, Roman; MYNÁŘOVÁ, Lenka a SVOBODOVÁ, Hana, 2011. Moderní metody a techniky marketingového výzkumu. Expert (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3527-6.

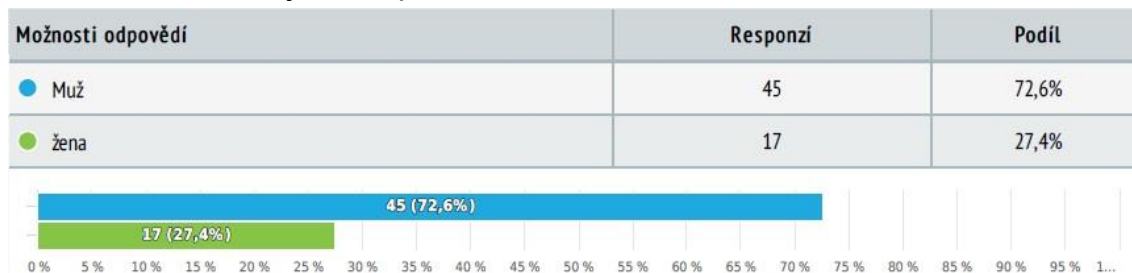
útvarech, jako je především zásahová jednotka a jednotka rychlého nasazení. Tito policisté během svého profesního působení procházejí speciálním výcvikem a jsou využíváni k řešení velmi specifických situací. Odpovědi od takových respondentů by významně ovlivnily výsledky výzkumu a zkreslily tak jeho obecnou aplikovatelnost.

5.3.2 STRUKTURA DOTAZNÍKU

Dotazník je sestaven ze 17 otázek, které jsou uzavřené a polootevřené (respondenti vybírali jednu z možností). V úvodu dotazníku jsou respondenti seznámeni, za jakým účelem byl dotazník vytvořen, pro koho je určen a v neposlední řadě o jeho naprosté anonymitě. Úvodní otázky dotazníku slouží k vymezení výzkumného vzorku, kde jsou respondenti dotazováni na věk, pohlaví, jak dlouho slouží u policie a kde jsou služebně zařazeni. V další části dotazníku jsou otázky zaměřené na zjištění, zda se policista setkal se situací, která by v něm vyvolala pocit oběti. Následně bylo respondentům nabídnuto několik situací, které autor již v teoretické části práce představil jako zátěžové a o kterých se na základě vlastní zkušenosti domnívá, že jsou pro policistu nejběžnější. Následuje otázka ke zjištění četnosti výskytu zátěžové situace v profesionální činnosti policisty. V další části dotazníku následuje série otázek zaměřená na zjištění, jak výše uvedené situace vnímají. Odpovědi v této sérii otázek jsou formou škály od vysoce viktimní až po neviktimní. V předposlední části dotazníku jsou respondenti dotazováni, zda během své profesní kariery zažili pocit typický pro oběť (strach o život a zdraví, frustraci, pocit nespravedlnosti a pocit nedůstojnosti), jak často se s takovými pocity setkávají (i v tomto případě byla k odpovědi využita škála od zřídka po velmi často). V poslední části jsou respondenti dotazováni, zda jim jsou známy možnosti psychologické pomoci ze strany Policie ČR a zda tuto možnost někdy využili. Následuje konečná otázka, která se zaměřuje na zjištění, zda policisté během své kariéry prošli školením, které je zaměřené na zvládnutí stresové zátěže.

5.4 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

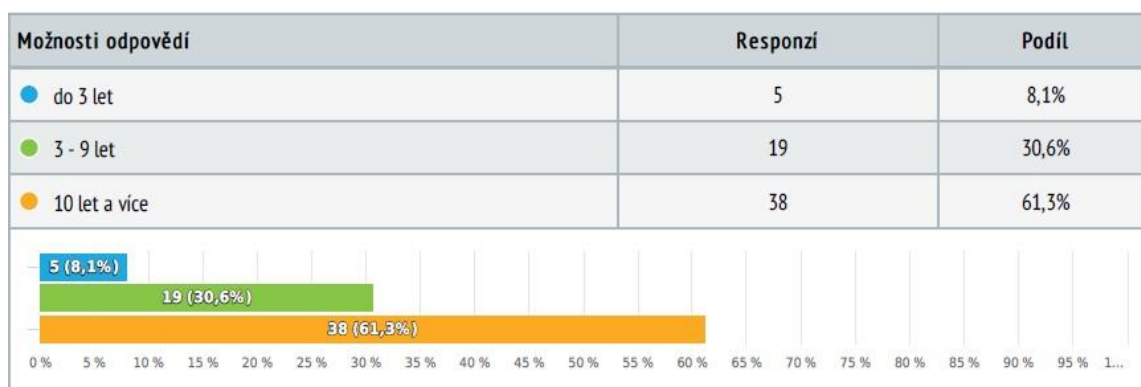
Otázka č. 1 – Jaké je vaše pohlaví?

Obrázek 2 – Tabulka odpovědí k otázce č. 1. Zdroj: autor

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 62 respondentů, v celkovém zastoupení 45 mužů (72,6 %) a 17 žen (27,4%). Vyšší procentuální zastoupení ze strany mužů se dalo předpokládat, s ohledem na výběr výzkumného vzorku.

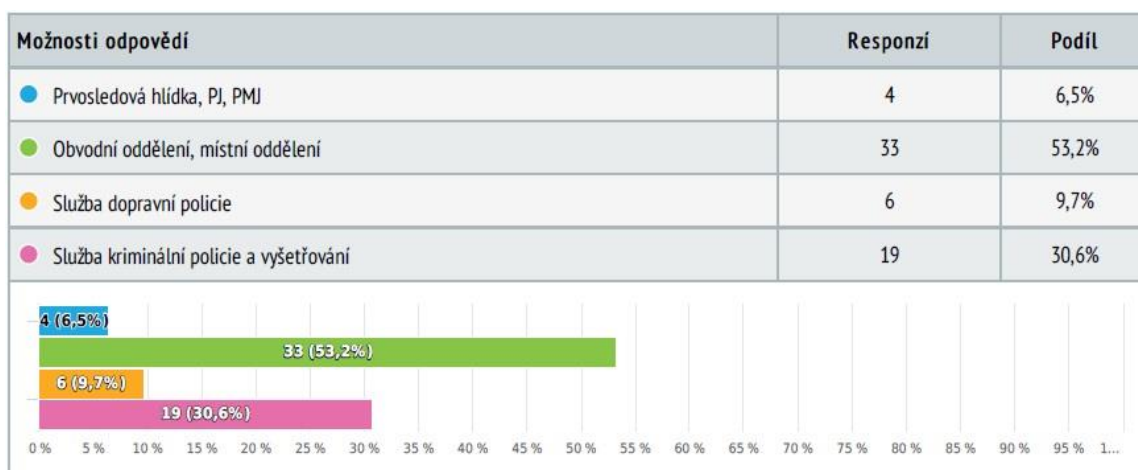
Otázka č. 2 – Jak dlouho pracujete u Policie České republiky?

Obrázek 3 – Tabulka odpovědí k otázce č. 2. Zdroj: autor

Respondentům bylo nabídnuto ze tří možností. Do 3 let služby vyplnilo dotazník 5 policistů (8,1 %), v rozmezí 3 – 9 let se zúčastnilo 19 policistů (30,6 %) a více jak 10 let u policie je 38 respondentů (61,3 %).

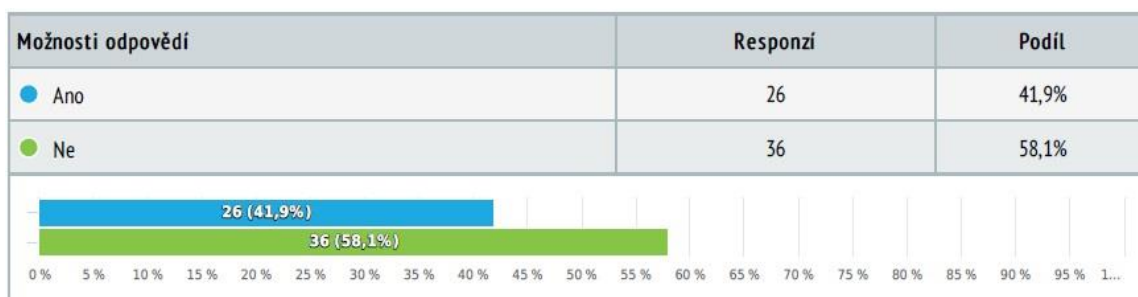
Otázka č. 3 – Vyberte jednu z možností vašeho služebního zařazení.

Obrázek 4 – Tabulka odpovědí k otázce č. 3. Zdroj: autor

V dotazníku bylo opět respondentům nabídnuto z několika možností. U prvosledové hlídky, pohotovostní jednotky nebo u pohotovostní motorizované jednotky jsou zařazeni 4 respondenti (6,5 %). Na obvodním oddělení nebo místním oddělení policie slouží 33 respondentů (53,2%). U služby kriminální policie a vyšetřování je zařazeno 19 respondentů (30,6%) a u služby dopravní policie je 6 (9,7%) respondentů. Jak autor uvedl výše, z dotazníkového šetření byli vyjmuti policisté zařazení u speciálních služeb a to z důvodu možného zkreslení výsledků.

Otázka č. 4 – Setkal/a jste se během, své profesní činnosti se situací, která by ve vás vyvolala pocit oběti?

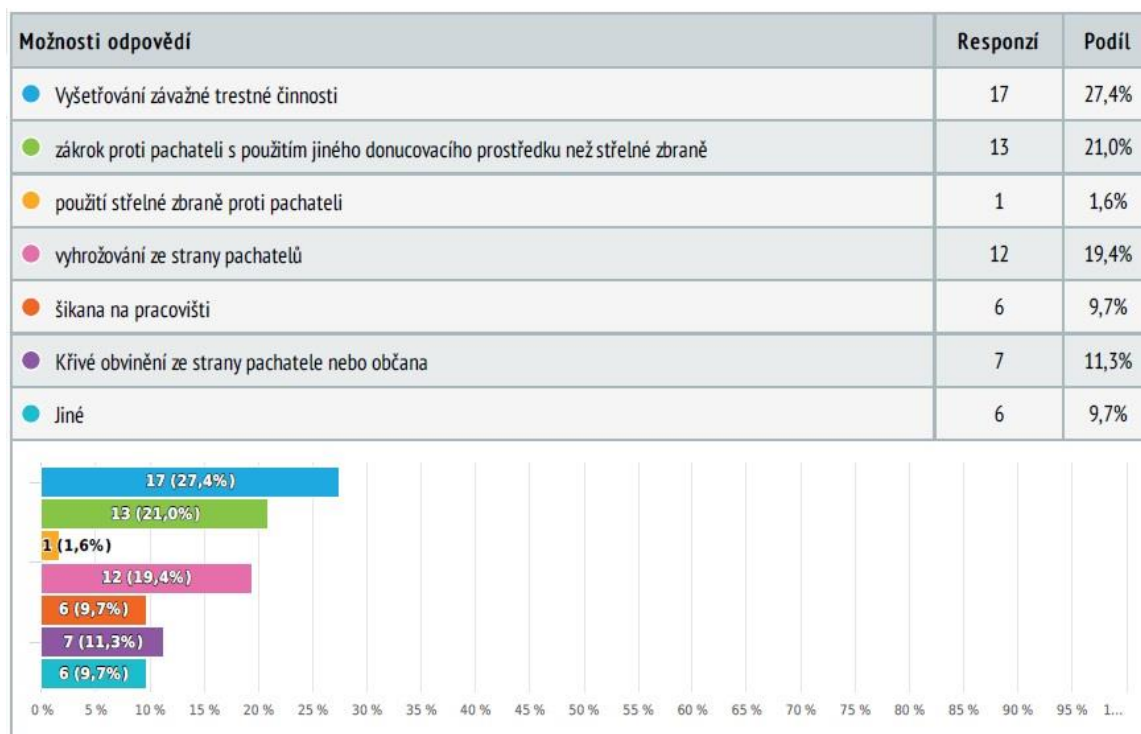

Obrázek 5 - Tabulka odpovědí k otázce č. 4. Zdroj: autor

Autor u této otázky chtěl zjistit, zda si někdy policisté během výkonu služby prošli situací, která by v jejich vnímání mohla vyvolat pocit oběti. Z celkového počtu dotázaných odpovědělo 36 respondentů (58,1%) že ne a zbylých 26 respondentů (41,9%) že ano. Tento jev si autor vysvětluje tím, že u většiny respondentů

doposud nenastala taková situace, která by pro ně osobně byla natolik závažná, že by u nich vzbudila pocit oběti.

Otázka č. 5 – S jakou zátěžovou situací se ve své profesní činnosti setkáváte nejčastěji?

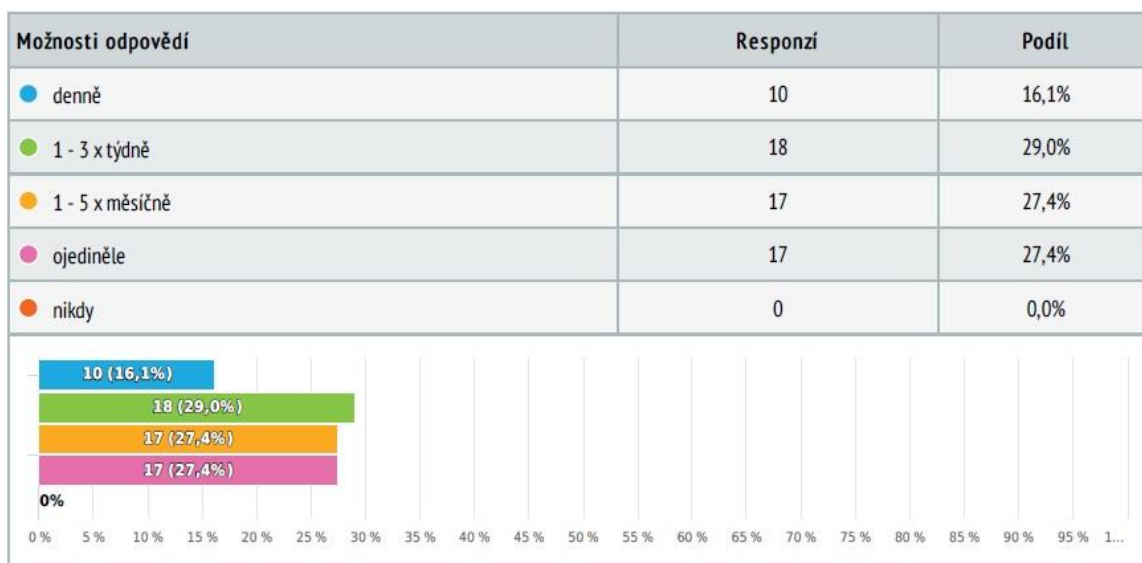

Obrázek 6 - Tabulka odpovědí k otázce č. 5. Zdroj: autor

Touto otázkou autor zjišťuje, s jakou zátěžovou situací se policisté během své služby setkávají nejčastěji. Respondentům je nabídnuto z několika možností, přičemž autor situace vybral na základě vlastních zkušeností a poznatků získaných během zpracování teoretické části diplomové práce. Nejvíce respondentů označilo vyšetřování závažné trestné činnosti, celkem jich bylo 17 (27,4%). Na druhém místě s 13 (21%) responzemi byl vybrán zákrok proti pachateli s použitím donucovacího prostředku kromě střelné zbraně. Jako třetí nejčastější zátěžová situace bylo vyhodnoceno vyhrožování ze strany pachatele s 12 (19,4%) hlasy od respondentů. Dále celkem 7 (11,3%) policistů uvedlo, že se často setkávají s křivým obviněním ze strany pachatele nebo občana. Vzhledem k procentuálnímu zastoupení respondentů z řad obvodního oddělení, místního oddělení a služby kriminální policie a vyšetřování, není pořadí vybraných zátěžových situací pro autora překvapením. Dalším jednáním, se kterým se často

policisté setkávají je křivé obvinění ze strany pachatele nebo občana, k tomuto se vyjádřilo celkem 7 (11,3%) respondentů. O jednoho respondenta méně má šikana na pracovišti, s tou se setkává 6 (9,7%) policistů. Stejný počet respondentů si z nabízených možností nevybralo a zvolilo odpověď jiné. Poslední zátěžovou situací je použití střelné zbraně proti pachateli, přičemž tuto označil 1 (1,6%) policista.

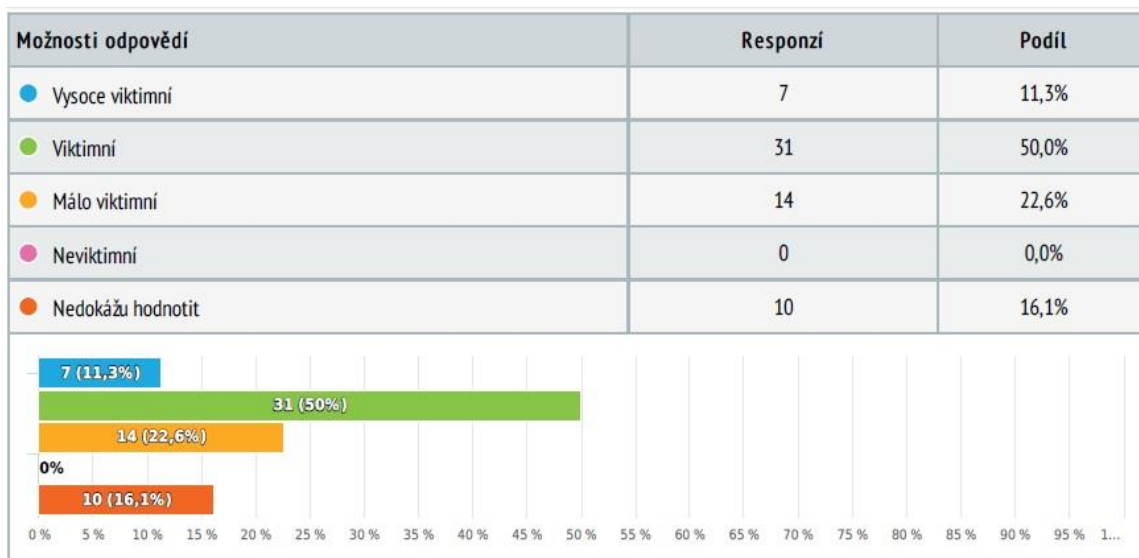
Otázka č. 6 – Jak často se během profesní činnosti setkáváte s výše uvedenými zátěžovými situacemi?

Obrázek 7 - Tabulka odpovědí k otázce č. 6. Zdroj: autor

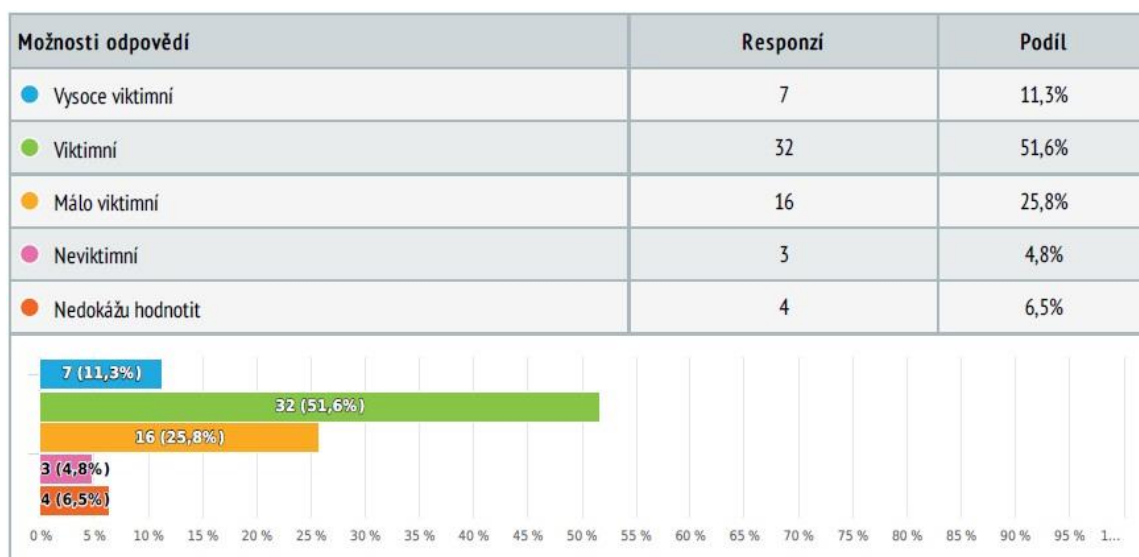
Touto otázkou bylo záměrem autora zjistit, s jakou frekvencí se policisté dostávají do zátěžových situací. Nejčastější odpovědí v počtu 18 (29%) respondentů bylo 1 – 3 x týdně. S počtem 17 (27,4%) jsou shodně dvě odpovědi, a to 1 – 5 x měsíčně a ojedinelé. Na denní bázi se se zátěžovou situací vypořádává celkem 10 (16,1%) respondentů. V poslední řadě dle očekávání ani jeden respondent nevedl, že by se se zátěžovou situací nikdy nesetkal.

Otázky č. 7 – č. 11 představují sérii otázek zaměřenou na jednotlivé zátěžové situace. Cílem autora bylo zjistit, jakou míru viktimizace jsou jednotlivé situace schopny v psychice respondenta vyvolat, bez ohledu na to, zda je prožili, či nikoliv.

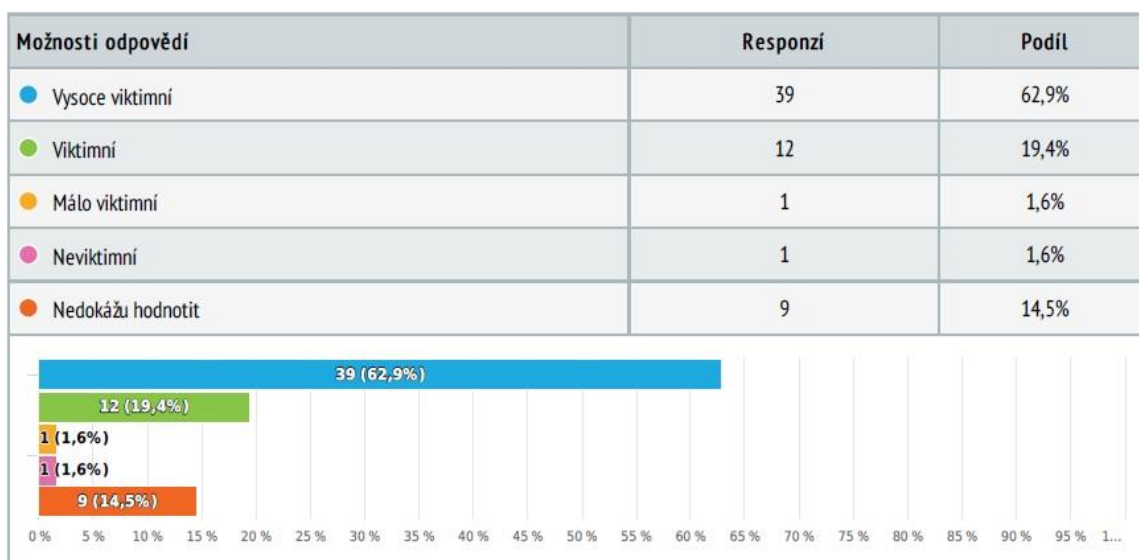
Obrázek 8 - Tabulka odpovědí k otázce č. 7. Zdroj: autor

První ze série otázek je orientovaná na vyšetřování závažné trestné činnosti. Jako vysoce viktimní ji vyhodnotilo 7 (11,3%) policistů, celkem 31 (50 %) respondentů ji označilo za viktimní. Pro 14 (22,6%) dotázaných představuje málo viktimní situaci a 10 (16,1%) ji nedokáže hodnotit. Jako neviktimní ji nevyhodnotil žádný z dotázaných.

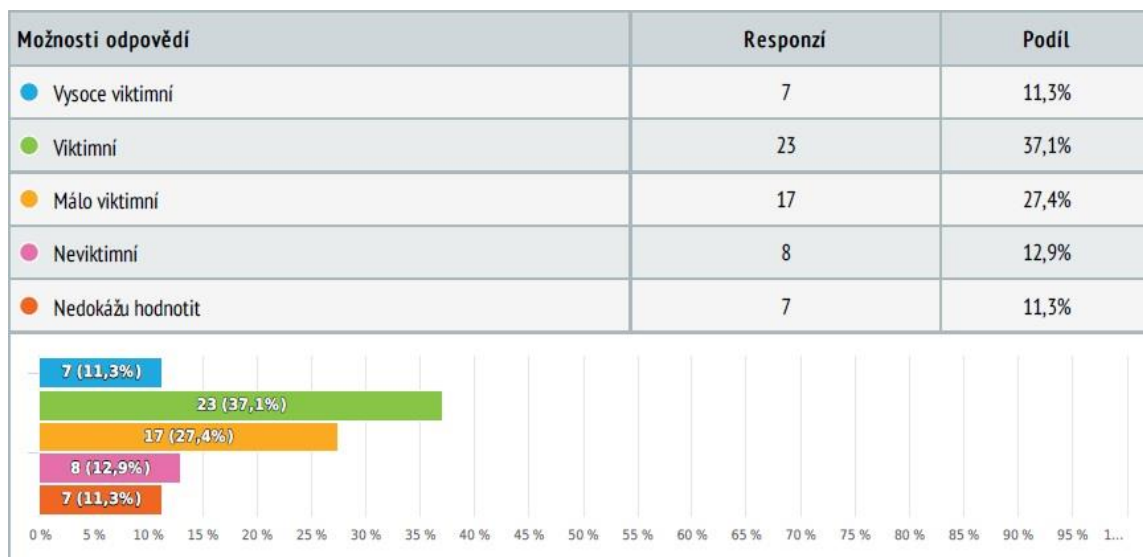
Obrázek 9 - Tabulka odpovědí k otázce č. 8. Zdroj: autor

Druhou situací, na kterou se autor dotazoval, je zákrok proti pachateli s použitím donucovacího prostředku kromě střelné zbraně. Zde stejně jako u předchozí otázky 7 (11,3%) dotázaných uvedlo, že ji vnímají jako vysoce viktimní. Celkem 32 (51,6%) policistů označilo tuto situaci jako viktimní, že se jedná o málo viktimní situaci odpovědělo 16 (25,8 %) dotázaných. Jako neviktimní ji označili 3 (4,8 %) policisté a 4 (6,5 %) ji nedokázalo hodnotit.

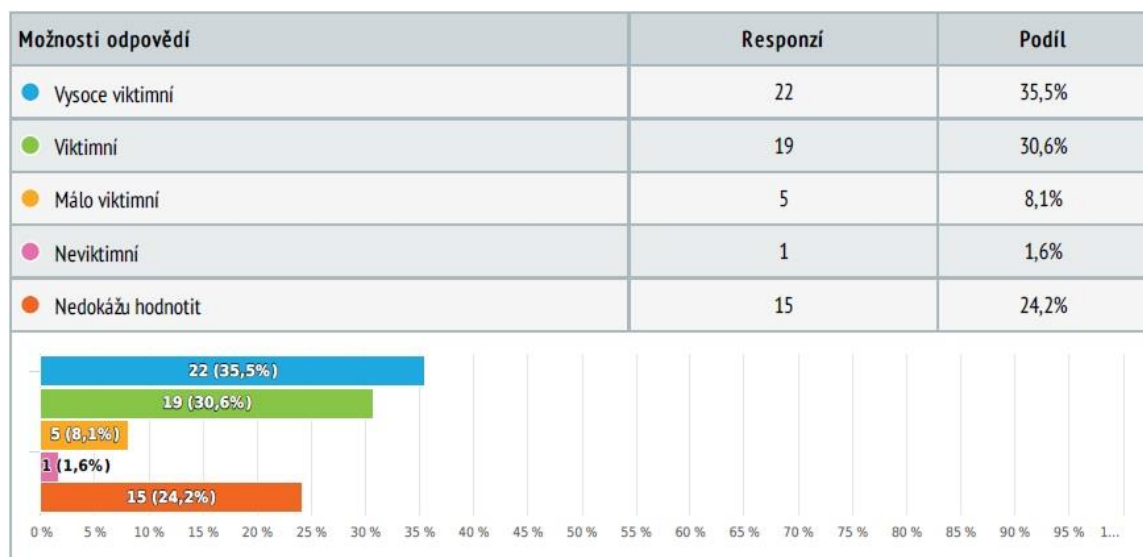
Obrázek 10 - Tabulka odpovědí k otázce č. 9. Zdroj: autor

Na tuto otázku navazuje dotaz na použití střelné zbraně proti pachateli. Tuto situaci vyhodnotilo 39 (62,9 %) dotázaných respondentů jako vysoce viktimní. Za viktimní situaci ji považuje 12 (19,4 %) policistů. Celkem 9 (14,5%) z dotázaných uvedenou situaci nedokázalo hodnotit a shodně 1 (1,6 %) respondent ji vyhodnotil jako málo viktimní a neviktimní.

Obrázek 11 - Tabulka odpovědí k otázce č. 10. Zdroj: autor

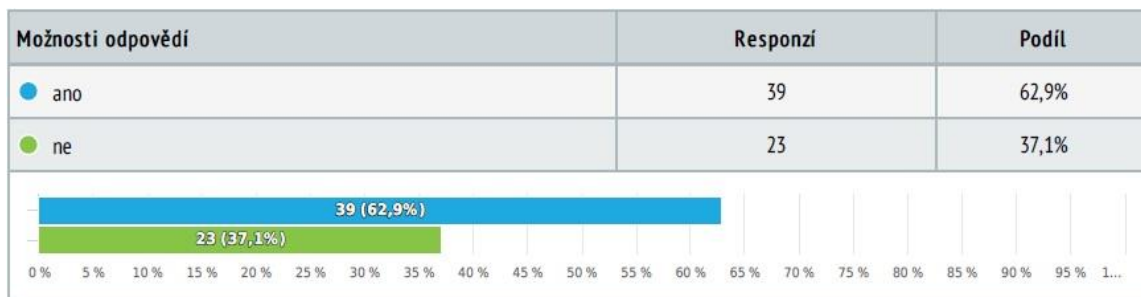
Předposlední otázkou na zátěžové situace z této série je dotaz na vyhrožování ze strany pachatele. Jako vysoce viktinní považuje toto jednání celkem 7 (11,3%) respondentů. Z celkového počtu 62 respondentů ji 23 (37,1%) z nich považuje za viktinní. Jako málo viktinní tuto situaci vyhodnotilo 17 (27,4%) policistů. Neviktinní je pro 8 (12,9%) respondentů a 7 (11,3%) ji nedokázalo hodnotit.

Obrázek 12 - Tabulka odpovědí k otázce č. 11. Zdroj: autor

Poslední dotazovanou situací je šikana na pracovišti. K tomuto jevu se 22 (35,5%) respondentů vyjádřilo jako vysoce viktinní. Za viktinní ji považuje 19 (30,6%) dotázaných. Odpověď nedokážu hodnotit zvolilo celkem 15 (24,2%) policistů. Jako málo viktinní ji považuje 5 (8,1%) respondentů a pouze 1 (1,6%) policisty uvedl, že pro něj tato situace viktinní není.

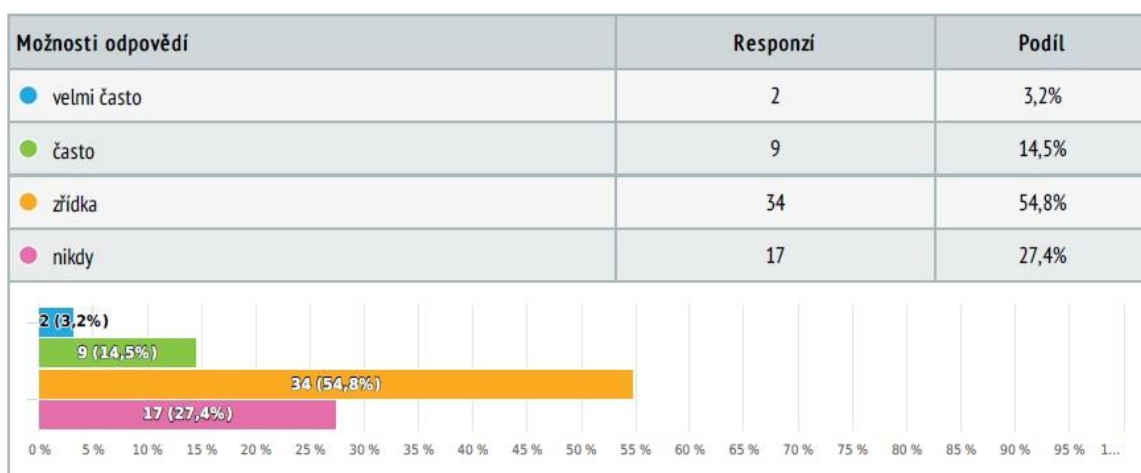
Otázka č. 12 – Zažil/a jste někdy během své práce u Police České republiky pocity typické pro oběť v kontextu s výše uvedenými situacemi (strach o život a zdraví, frustrace, pocit nespravedlnosti, pocit nedůstojnosti)?

Obrázek 13 - Tabulka odpovědí k otázce č. 12. Zdroj: autor

U této otázky se autor zajímá, zda respondenti během své profesní kariéry někdy zažili pocity, které se vážou k cítění obětí. Přičemž respondenti dostali na výběr z možnosti ano či ne. Z celkového počtu 62 respondentů 39 (62,9%) uvedlo, že se s takovými pocity setkala a 23 (37,1%), že nikoliv.

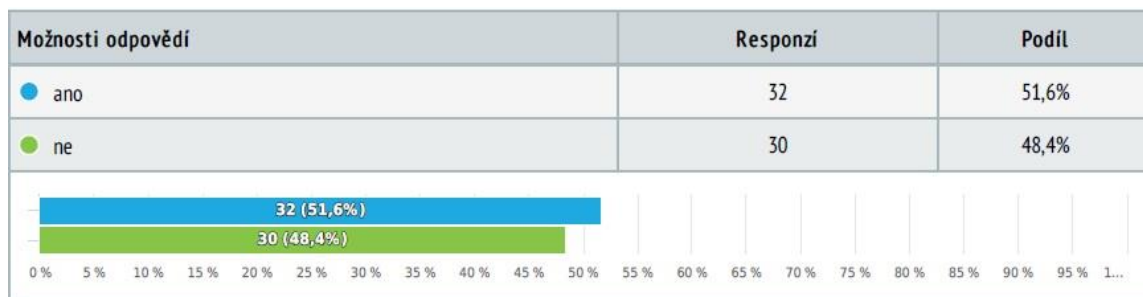
Otázka č. 13 – S výše uvedenými pocity se setkám:

Obrázek 14 - Tabulka odpovědí k otázce č. 13. Zdroj: autor

Zde se autor zajímá, jak často se policisté s pocity uvedenými v předešlé otázce setkávají. Respondenti měli na výběr z odpovědí odpovídající škále. První možností bylo velmi často, přičemž tu vybrali 2 (3,2%) policisté. Druhou možností odpovědi bylo často a vybralo ji 9 (14,5%) dotázaných. Nejvíce odpovědí je u možnosti zřídka, ke které se přiklonilo 34 (54,8%) policistů. Poslední možností je nikdy, tuto označilo 17 (27,4%) respondentů.

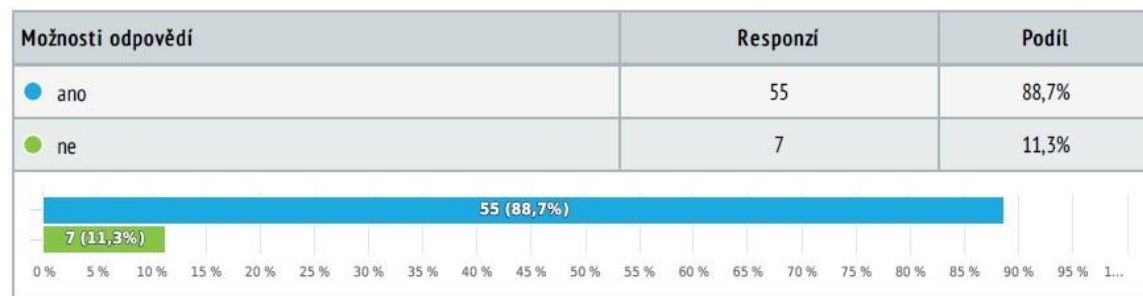
Otázka č. 14 – Zažil/a jste někdy v rámci práce u Policie České republiky strach o svou profesní budoucnost v souvislosti s provedením zákroku, nebo procesním rozhodnutím ve vyšetřovaném případě?

Obrázek 15 - Tabulka odpovědí k otázce č. 14. Zdroj: autor

Autor práce touto otázkou zjišťuje, zda si respondenti během své profesní kariéry prošli situací, kdy měli obavu o svou profesní budoucnost. Poznání výše uvedeného je z pohledu autora důležité k pochopení proč se policisté mohou cítit jako oběti. Z celkového počtu 62 respondentů 32 (51,6%) uvedlo, že ano a 30 (48,4%) policistů uvedlo, že nikoliv.

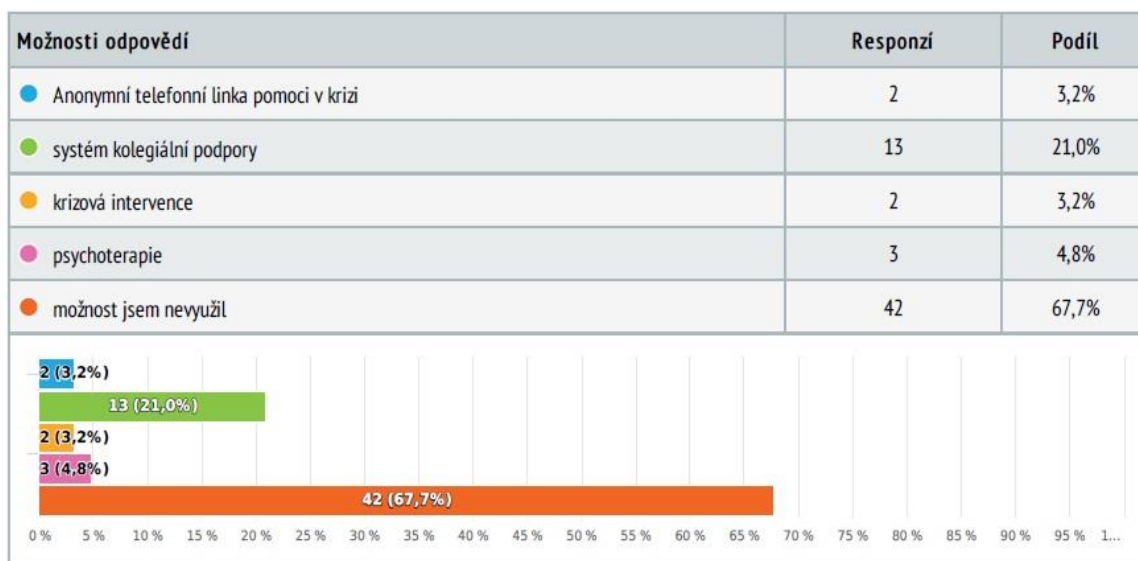
Otázka č. 15 – Jsou vám známy možnosti psychologické pomoci ze strany Policie České republiky (anonymní telefonní linka pomoci v krizi, systém kolegiální podpory, krizová intervence, psychoterapie)?

Obrázek 16 - Tabulka odpovědí k otázce č. 15. Zdroj: autor

U této otázky autor mapuje, jaké povědomí mají respondenti o možnostech psychologické pomoci ze strany Policie České republiky. Odpovědi jsou zde možnosti pouze ano, mám povědomí a ne, nemám povědomí. Z odpovědí vyplynulo, že 55 (88,7%) respondentů má povědomí o možnostech psychologické pomoci a pouze 7 (11,3%) respondentů povědomí nemá.

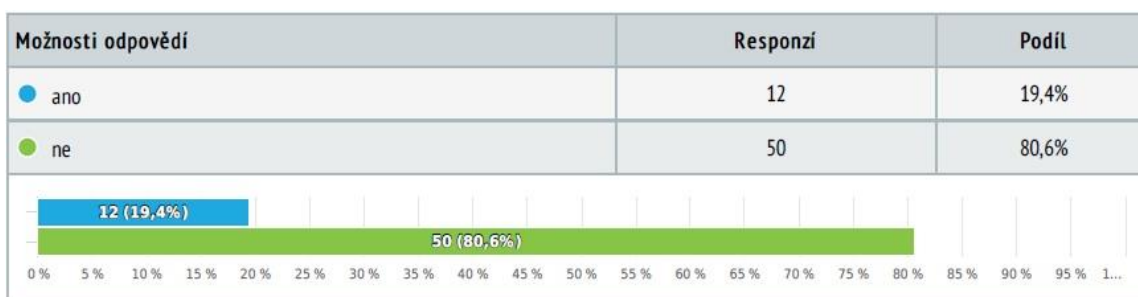
Otázka č. 16 – Využil/a jste někdy výše uvedené možnosti Psychologické pomoci? Vyberte které:

Obrázek 17 - Tabulka odpovědí k otázce č. 16. Zdroj: autor

S odkazem na předchozí otázku autor práce zjišťuje, jakou konkrétní pomoc respondenti během své profesní kariéry u Policie České republiky vyhledali. Nejvíce respondentů 42 (67,7%) uvedlo, že nikdy nabízenou možnost nevyužili. Druhou nejčastější odpovědí je využití systému kolegiální pomoci, přičemž tuto pomoc vyhledalo 13 (21%) policistů. Třetí možností byla psychoterapie se 3 (4,8%) odpověďmi. Shodně v zastoupení 2 (3,2%) respondentů je pak využití anonymní linky pomoci v krizi a krizová intervence.

Otázka č. 17 – Zúčastnil/a jste se někdy školení zaměřeného na zvládání stresu?

Obrázek 18 - Tabulka odpovědí k otázce č. 17. Zdroj: autor

V poslední otázce dotazníku autor zjišťuje, zda respondenti během své profesní kariéry prošli školením, které by bylo zaměřené na zvládání stresu. Touto otázkou si autor dělá průzkum k možným doporučením stanovených v úvodu diplomové

práce. Respondenti měli na výběr ze dvou možností. Možnost odpovědi ano zvolilo 12 (19,4%) z dotázaných respondentů, přičemž odpověď ne označilo 50 (80,6%) z dotázaných.

5.5 VYHODNOCENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Aby bylo možné vyhodnotit praktickou část diplomové práce a odpovědět na hlavní výzkumný problém, je nejprve nutné zodpovědět vedlejší výzkumné otázky. To znamená, že nejprve je potřeba zjistit jaké situace jsou policisty vnímány jako viktimmní a tím pádem i způsobilé vzbudit v psychice policisty pocit oběti.

VO1: Jaká zátěžová situace je v profesní činnosti policisty nejběžnější?

Co se skrývá pod pojmem zátěžová situace, je popsáno v teoretické části práce. Respondentům bylo nabídnuto celkem šest situací a jedna odpověď s označením „Jiné“. Autor situace vybral na základě získaných poznatků z teoretické části a vlastních zkušeností. Jako nejběžnější situace bylo vyhodnoceno vyšetřování závažné trestné činnosti. Autor se ovšem domnívá, že je důležité zmínit i následující dvě situace, které se umístily v těsném závěsu, a sice zákrok proti pachateli s použitím donucovacího prostředku kromě střelné zbraně a vyhrožování ze strany pachatele.

Zajímavé je i zjištění s jakou frekvencí se policisté s uvedenými situacemi setkávají v kontextu použití střelné zbraně proti pachateli. Použitím kontingenční tabulky bylo zjištěno následující:

	Vyšetřování závažné trestné činnosti	zákrok proti pachateli s použitím jiného donucovacího prostředku než střelné zbraně	použití střelné zbraně proti pachateli	vyhrožování ze strany pachatelů
denně	2	1	0	3
1 - 3 x týdně	6	3	0	5
1 - 5 x měsíčně	5	5	0	2
ojediněle	4	4	1	2
nikdy	0	0	0	0
Celkem	17	13	1	12

Obrázek 19 - Kontingenční tabulka vztah mezi otázkou č. 5 a otázkou č. 6. Zdroj: autor

VO2: Jakou zátěžovou situaci považují policisté za nejhorší?

Druhou podmínkou k zodpovězení hlavní výzkumné otázky bylo zjistit, jakou situaci považují policisté za vysoce viktimní, nebo alespoň viktimní a zda se získané výsledky shodují s první otázkou. V tomto případě byla nejvyšší míra viktimnosti přiřazena situaci použití střelné zbraně proti pachateli. Autor se domnívá, že toto zjištění není nikterak překvapující, jelikož se jedná o vysoce krajní situaci s dalekosáhlými následky, jak je popsáno v teoretické části práce. Druhou pro respondenty nejviktimnější situací je šikana na pracovišti. I zde je autor přesvědčen, že výsledek je oprávněný. A to ať už se jedná šikanu formou mobbingu, či bossingu. Pozitivním zjištěním z pohledu autora je fakt, že ani jedna z těchto situací nebyla vybrána jako nejběžnější, se kterou by se policisté setkávali.

VO3: Jsou policisté obeznámeni s možnostmi psychologické pomoci ze strany Policie České republiky?

Autor se domnívá, že výsledkem zodpovězení této otázky bude možné doporučení pro budoucí praxi. Z dotazníkového šetření vyplývá, že valná většina respondentů přesně 55 (88,7%) je obeznámena s možnostmi psychologické pomoci, kterou nabízí Policie České republiky. Nicméně opět valná většina dotázaných, konkrétně 42 (67,7%) během své dosavadní praxe nevyužilo ani jednu z poskytovaných možností. Z vlastní praxe si je autor vědom mýtů, které mezi policisty kolují, a sice že jakmile někdo osloví policejního psychologa, tak má záznam v osobní kartě a kdyby jej vyšetřil, tak by to bylo na odebrání zbraně a podobně. Stejně tak policisté pochybují o anonymitě, kdy se domnívají, že psychologové předávají zjištěné poznatky přímým nadřízeným. Dále autor v dotazníkovém šetření zjišťoval, zda se respondenti, během své dosavadní praxe účastnili školení zaměřeného na zvládnutí stresu. Přičemž si autor potvrdil svou domněnku a praxi, kdy 50 (80,6%) dotázaných policistů odpovědělo, že nikoliv. Zde je jistě prostor pro zlepšení. Z poznatků získaných v teoretické části je patrné, že dlouhodobé působení enormního stresu způsobeného prožíváním zátěžových situací je sto významně působit na psychiku člověka.

Autorovým doporučením pro budoucí praxi je zavést edukativní program zaměřený na zvládání stresu a svépomoc po prožití zátěžových situací pro řadové policisty a dále edukační program zaměřený na vytváření „pozitivní firemní kultury“ pro manažery (vedoucí). V neposlední řadě by dle autora bylo vhodné rozběhnout informační kampaň z řad psychologů, přiblížit tak svou činnost policistům a odbourat tím zajeté stereotypy. Jelikož požádat o pomoc není hanba.

HVO: Jaké interakce v profesionální činnosti policisty mohou být zdrojem pocitu oběti v jeho psychice a proč?

Autor v teoretické části představil několik možných situací, se kterými se policisté v profesionální činnosti mohou setkat. Situace byly následně představeny respondentům a otestovány v dotazníkovém šetření, jaké situace v jejich činnosti jsou nejběžnější a tedy zda se s nimi vůbec setkávají. Výsledkem je, že autorův výběr byl adekvátní a s uvedenými situacemi se policisté skutečně setkávají. Dalším zjištěním vyplývajícím z dotazníkového šetření je fakt, že všechny z nabídnutých situací jsou policisty vnímány jako více či méně viktimogenní. Z teoretické části práce je známo, že míra viktimnosti je u každého jedince individuální. Nicméně z dotazníkového šetření vyplývá, že za vysoce viktimní situace bylo vyhodnoceno použití střelné zbraně proti pachateli a šikana na pracovišti. Důvod, proč je tomu tak, je třeba opět hledat v teoretické části diplomové práce spolu v komparaci s odpovědí v dotazníkovém šetření na otázku č.12 - Zažil/a jste někdy během své práce u Police České republiky pocity typické pro oběť v kontextu s výše uvedenými situacemi (strach o život a zdraví, frustrace, pocit nespravedlnosti, pocit nedůstojnosti)? A otázku č. 14 – Zažil/a jste někdy v rámci práce u Policie České republiky strach o svou profesní budoucnost v souvislosti s provedením zákroku, nebo procesním rozhodnutím ve vyšetřovaném případě? U otázky č. 12 označilo odpověď ano celkem 39 respondentů.

	ano	ne
Vyšetřování závažné trestné činnosti	11	6
zákrok proti pachateli s použitím jiného donucovacího prostředku než střelné zbraně	6	7
použití střelné zbraně proti pachateli	1	0
vyhrožování ze strany pachatelů	10	2
šikana na pracovišti	5	1

Obrázek 20 – Kontingenční tabulka, vztah mezi otázkou č. 5 a otázkou č. 12. Zdroj: autor

Použijeme-li získané odpovědi a dosadíme je do kontingenční tabulky s hodnotami získanými z odpovědí na otázku č. 5 - S jakou zátěžovou situací se ve své profesní činnosti setkáváte nejčastěji? Zjistíme, že celkem 11 policistů, kteří se nejčastěji ve své profesní praxi setkávají s vyšetřováním závažné trestné činnosti, zároveň odpověděli kladně na otázku č. 12. Kladně na otázku č. 12 odpovědělo i 10 policistů, kteří se během praxe často setkávají s vyhrožováním ze strany pachatelů, dále u zákroku proti pachateli s použitím donucovacího prostředku kromě střelné zbraně je 6 kladných odpovědí na otázku č. 12. K šikaně na pracovišti a zároveň kladně k otázce č. 12 se vyjádřilo celkem 5 policistů.

	ano	ne
Vyšetřování závažné trestné činnosti	8	9
zákrok proti pachateli s použitím jiného donucovacího prostředku než střelné zbraně	4	9
použití střelné zbraně proti pachateli	0	1
vyhrožování ze strany pachatelů	8	4
šikana na pracovišti	4	2

Obrázek 21 – Kontingenční tabulka, vztah mezi otázkou č. 5 a otázkou č. 14. Zdroj: autor

Obdobná data dostaneme, použijeme-li v kontingenční tabulce data z otázky č. 5 a otázky č. 14. K vyšetřování závažné trestné činnosti a zároveň kladně k obavě o svou profesní budoucnost se vyjádřilo 8 policistů, stejný výsledek je i u vyhrožování ze strany pachatele. K šikaně na pracovišti a zároveň kladně k otázce č. 14 se vyjádřili 4 policisté.

Ze získaných dat v komparaci s teoretickými poznatky lze usuzovat následující. Důvodem proč výše uvedené interakce mohou v psychice policisty vzbudit pocit oběti je ten, že během jejich prožíváním hrozí možnost primární újmy fyzické ve formě zranění, finanční ve formě ztráty povolání a emocionální spočívající v pocitu bezmoci, frustrace a zbytečnosti. Dále není možné opomenout ani sekundární rány, které mohou vznikat během necitlivého vyšetřování kontrolními orgány poté, co policista použije svých zákonných oprávnění.

6 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jaké interakce v profesionální činnosti policisty mohou v jeho psychice vzbudit pocit oběti a proč. Dalším cílem bylo navrhnout možné doporučení jak tyto pocity co nejvíce eliminovat. Když autor začal zpracovávat podklady k potřebné k vyřešení vytyčeného cíle, byl neochvějně přesvědčen, o tom že se bezpochyby bude jednat o interakci, ve které je použita střelná zbraň proti pachateli. Přičemž tento předpoklad byl do jisté míry také naplněn. Nicméně studiem literatury a hlubším zamyšlením se nad tématem dospěl k poznání, že daná problematika není tak plochá a jednostranná jak se původně domníval. Neboť jakmile si autor interpretoval pojem interakce, uvědomil si, že se může jednat o jakoukoliv situaci, která je spojena s profesionální činností policisty, od nevyhovujících podmínek na pracovišti až po zmíněné použití střelné zbraně proti osobě.

Autor se tedy rozhodl zúžit proměnou na interakce, které policisté během své profesionální činnosti zažívají nejčastěji. Za tímto účelem bylo vybráno několik situací, které autor vybral na základě vlastních zkušeností z praxe (vyšetřování závažné trestné činnosti, zákrok proti pachateli s použitím donucovacího prostředku kromě zbraně, šikana na pracovišti, vyhrožování ze strany pachatele, křivé obvinění ze strany pachatele nebo občana a použití střelné zbraně proti pachateli). Uvedené situace se následně rozhodl otestovat pomocí dotazníkového šetření. Autor k této metodě přistoupil zejména proto, že tak mohl oslovit více respondentů v kratším čase. Vyhodnocením dotazníku bylo zjištěno, že všechny situace, které se autor rozhodl otestovat, mohou v policistech vyvolat pocit oběti. Důvodem, proč je tomu tak a proč mohou v policistovi vzbudit pocit oběti, je fakt, že během těchto situací mohou vzniknout primární a sekundární újmy.

Dotazníkové šetření bylo zaměřené i na informovanost ohledně možností psychologické pomoci ze strany Policie České republiky a její využívání. A v poslední řadě na dostupnost školení ohledně zvládnání stresu. Autor má za to, že ve chvíli, kdy budou policisté pravidelně proškolení a seznamováni s metodami duševní hygieny, tak je možné zmírnit dopady sekundární újmy na psychiku a částečně i primární újmy v emocionální rovině. Navrhovaným řešením

je tedy zavést vzdělávací program se zaměřením na zvládnání stresu a svépomoc po prožití zátěžových situací pro všechny policisty a dále školící program zaměřený na vytváření „pozitivní firemní kultury“ pro manažery.

Závěrem, s jistou určitostí lze konstatovat, že policejní profese není pro každého. Jedná se o povolání, které je jak fyzicky náročné, tak i psychicky. Policisté se během své každodenní činnosti převážně setkávají s osobami, které reprezentují skupinu obyvatel pohybující se na druhé straně zákona. Stejně tak se velmi často dostávají do situací, které jsou pro běžného občana jen těžko představitelné. Každý, kdo si vybere povolání policisty, by měl počítat s tím, že se může dostat do situace, kdy bude ohroženo jeho zdraví, nebo dokonce život.

7 SEZNAM LITERATURY

Monografie

BREČKA, Tibor A., 2009. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. Psyché (Triton). V Praze: Triton. ISBN 978-80-7387-330-1.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2009. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-213-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2004. Policejní psychologie. Vyd. 4., V nakl. Portál 2., rozš. Praha: Portál. ISBN 80-717-8931-3.

DISMAN, Miroslav, 2011. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. 4., nezměněné vydání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1966-8.

HENDL, Jan, 2005. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál. ISBN 80-736-7040-2.

HENDL, Jan a REMR, Jiří, 2017. Metody výzkumu a evaluace. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1192-1.

HIRIGOYEN, Marie-France, 2002. Psychické násilí v rodině a v zaměstnání. Praha: Academia. ISBN 80-200-0994-9.

HOLOMEK, Jaroslav. Viktimológia: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Slovenské učebnice. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-446-6.

KOŠECKÁ, Daniela, 2013. Obete kriminality : zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie : 2. medzinárodná vedecká konferencia, 27.-28. november 2013, Paneurópska vysoká škola, Bratislava = Victims of crime : proceedings of the international conference : 2nd international scientific conference, 27th - 28th November 2013, Pan European University, Bratislava, 2013, ISBN 978-80-8153-015-9

KOZEL, Roman; MYNÁŘOVÁ, Lenka a SVOBODOVÁ, Hana, 2011. Moderní metody a techniky marketingového výzkumu. Expert (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3527-6.

- KRATZ, Hans-Jürgen, 2005. Mobbing: jak ho rozpoznat a jak mu čelit. Praha: Management Press. ISBN 80-726-1127-5.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2009. Psychologie zdraví. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-568-4.
- MAŘÁDEK, Vladimír, 2003. Výkladový slovník penologie. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 80-704-2256-4.
- MUSIL, Jan, 2001. Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie. Praha: Policejní akademie České republiky. ISBN 80-725-1080-0.
- SVOBODOVÁ, Lenka, 2007. Mobbing - nebezpečný fenomén naší doby. Bezpečný podnik. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce. ISBN 978-80-86973-66-1.
- ŠKODA, Jindřich, 2013. Zákon o policii s komentářem. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN ISBN978-80-7380-447-3.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. Psychopatologie pro pomáhající profese. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.
- VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef a HULMÁKOVÁ, Jana, 2019. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. Beckovy mezioborové učebnice. V Praze: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-732-3.
- VÁLKOVÁ, Jana, 1998. Oběti trestného činu. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 80-860-0850-9.
- VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-4849-8.
- VENGLÁŘOVÁ, Martina, 2011. Sestry v nouzi: syndrom vyhoření, mobbing, bossing. Sestra (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3174-2.
- VĚTRÍŠEK, Lubomír, 2021. Dva roky v hajzlu. Brno: Host. ISBN 978-80-275-0589-0.

VODÁČKOVÁ, Daniela, 2012. Krizová intervence. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0212-7.

VRTIŠKOVÁ, Marie, 2009. Teorie a metody sociální práce. Knihovnicka.cz. Brno: Tribun EU. ISBN 978-80-7399-877-6.

VYMĚTAL, Štěpán, 2009. Krizová komunikace a komunikace rizika. Psyché (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2510-9.

Časopisecké články

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a SPURNÝ, Joža, 2001. Péče o policisty po extrémních stresových situacích. Policista. Roč. 2001, č. 12, s. 1-8. ISSN 1211-7943.

Zákonná úprava

Pokyn policejního prezidenta č. 231 z roku 2016, o psychologických službách

Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů v posledním znění

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním v posledním znění.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky v posledním znění.

Vyhodnocení činnosti pracovišť psychologů za rok 2022

Webové stránky a elektronické zdroje

30 let Policie České republiky, 2021. Online. Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/30-let-policie-ceske-republiky.aspx>. [citováno 2024-03-14].

Anonymní linka pomoci v krizi, 2024. Online. Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/anonymni-linka-pomoci-v-krizi.aspx>. [cit. 2024-03-14].

Etický kodex Policie České republiky, 2024. Online. Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>. [citováno 2024-03-14].

Mapy kriminality jsou naplno spuštěny, 2022. Online. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/mapy-kriminality-jsou-naplno-spusteny.aspx>. [citováno 2024-03-14].

Mobbing a bossing čili šikana na pracovišti – lze se proti nim bránit?, 2011. Online. Epravo.cz. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mobbing-a-bossing-cili-sikana-na-pracovisti-lze-se-proti-nim-branit-72092.html>. [citováno 2024-03-14].

Policejními psychotesty projde čtvrtina uchazečů, trvají až osm hodin, 2016. Online. IDnes.cz. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/policejnimi-psychotesty-projde-ctvrtina-uchazecu.A161007_2277668_hradec-zpravy_the. [cit. 2024-03-14].

Policie České republiky: Police of the Czech Republic, 2017. 2. vydání. Praha: Policejní prezidium České republiky. ISBN 978-80-270-0664-9.

Poskytnutí informace - stanovisko MV k některým otázkám týkajícím se aplikace právní úpravy donucovacích prostředků, 2022. Online. Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/isdoc/docDetail.aspx?docid=22373452&docType=ART>. [citováno 2024-03-14].

Povolání policista, 2024. Online. Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sprava-zapadoceskeho-kraje-volna-mista-povolani-policista.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>. [citováno 2024-03-14].

8 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Počty případů psychologické péče v uplynulých 5 letech. Zdroj: Vyhodnocení činnosti pracovišť psychologů za rok 2022

Obrázek 2 – Tabulka odpovědí k otázce č. 1. Zdroj: autor

Obrázek 3 – Tabulka odpovědí k otázce č. 2. Zdroj: autor

Obrázek 4 – Tabulka odpovědí k otázce č. 3. Zdroj: autor

Obrázek 5 – Tabulka odpovědí k otázce č. 4. Zdroj: autor

Obrázek 6 – Tabulka odpovědí k otázce č. 5. Zdroj: autor

Obrázek 7 – Tabulka odpovědí k otázce č. 6. Zdroj: autor

Obrázek 8 – Tabulka odpovědí k otázce č. 7. Zdroj: autor

Obrázek 9 – Tabulka odpovědí k otázce č. 8. Zdroj: autor

Obrázek 10 – Tabulka odpovědí k otázce č. 9. Zdroj: autor

Obrázek 11 – Tabulka odpovědí k otázce č. 10. Zdroj: autor

Obrázek 12 – Tabulka odpovědí k otázce č. 11. Zdroj: autor

Obrázek 13 – Tabulka odpovědí k otázce č. 12. Zdroj: autor

Obrázek 14 – Tabulka odpovědí k otázce č. 13. Zdroj: autor

Obrázek 15 – Tabulka odpovědí k otázce č. 14. Zdroj: autor

Obrázek 16 – Tabulka odpovědí k otázce č. 15. Zdroj: autor

Obrázek 17 – Tabulka odpovědí k otázce č. 16. Zdroj: autor

Obrázek 18 – Tabulka odpovědí k otázce č. 17. Zdroj: autor

Obrázek 19 - Kontingenční tabulka vztah mezi otázkou č. 5 a otázkou č. 6.
Zdroj: autor

Obrázek 20 – Kontingenční tabulka, vztah mezi otázkou č. 5 a otázkou č. 12.
Zdroj: autor

Obrázek 21 – Kontingenční tabulka, vztah mezi otázkou č. 5 a otázkou č. 14.
Zdroj: autor

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník pro policisty

Příloha č. 1: Dotazník pro policisty

Policista jako oběť

Dobrý den, věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku, který bude sloužit pouze pro účely mé diplomové práce a bude zcela anonymní. Dotazník je zaměřen na téma Policista jako oběť.

1 Jaké je vaše pohlaví?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Muž žena

2 Jak dlouho pracujete u Policie ČR?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- do 3 let 3 – 9 let 10 let a více

3 Vyberte jednu z možností vašeho služebního zařazení.

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Prvosledová hlídka, SPJ, PMJ Obvodní oddělení, místní oddělení Služba dopravní policie

- Služba kriminální policie a vyšetřování

4 Setkal/a jste se během své profesionální činnosti se situací, která ve vás vyvolala pocit oběti?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ano Ne

5 S jakou zátěžovou situací se ve své profesionální činnosti setkáváte nejčastěji? Vyberte jednu z možností.

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Vyšetřování závažné trestné činnosti Zákrok proti pachateli s použitím donucovacího prostředku kromě střelné zbraně Použití střelné zbraně proti pachateli Vyhrůžování ze strany pachatele Šikana na pracovišti Křivé obvinění ze strany pachatele nebo občana Jiné

6 Jak často se během profesionální činnosti setkáváte se zátěžovou situací?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- denně 1 – 3 x týdně 1 – 5 x měsíčně ojediněle nikdy

7 Považujete vyšetřování závažné trestné činnosti za:

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Vysoce viktimní Viktimní Málo viktimní Neviktimní Nedokážu hodnotit

8 Považujete zákrok proti pachateli s použitím donucovacího prostředku kromě střelné zbraně za:

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Vysoce viktimní Viktimní Málo viktimní Neviktimní Nedokážu hodnotit

9 Považujete použití střelné zbraně proti pachateli za:

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Vysoce viktimní Viktimní Málo viktimní Neviktimní Nedokážu hodnotit

10 Považujete vyhrůžování ze strany pachatele za:

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Vysoce viktimní Viktimní Málo viktimní Neviktimní Nedokážu hodnotit

11 Považujete šikanu na pracovišti za:

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Vysoce viktimní Viktimní Málo viktimní Neviktimní Nedokážu hodnotit

12 Zažil/a jste někdy během své práce u Policie ČR pocity typické pro oběť v kontextu s výše uvedenými situacemi (strach o život a zdraví, frustrace, pocit nespravedlnosti, pocit nedůstojnosti)?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- ano ne

13 S výše uvedenými pocity jsem se setkal/a:

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- velmi často často zřídka nikdy

14 Zažil/a jste někdy v rámci práce u Policie ČR strach o svou profesní budoucnost v souvislosti s provedením zákroku, nebo procesním rozhodnutím ve vyšetřovaném případě?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- ano ne

15 Jsou vám známy možnosti psychologické pomoci ze strany Policie ČR (anonymní telefonní linka pomoci v krizi, systém kolegiální podpory, krizová intervence, psychoterapie)?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- ano ne

16 Využil/a jste někdy výše uvedené možnosti psychologické pomoci? Vyberte které:

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Anonymní telefonní linka pomoci v krizi Systém kolegiální podpory Krizová intervence
 psychoterapie možnost jsem nevyužil

17 Zúčastnil/a jste se někdy školení zaměřeného na zvládání stresu?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- ano ne